

Nothing you can't think that can't be thunk

That Is I Think I Disagree:

het Scepticisme en de Epistemologie in de Beatles

De vroege Beatles songs, net zo als de meeste pop songs van de vroege jaren zestig, behandelde voornamelijk de oppervlakkige clichés van de liefde en de romantiek. Maar naarmate de Beatles meer volwassen werden en zich als mensen meer ontwikkelden, kreeg de lyrische inhoud van hun teksten ook meer diepgang.

Geïnspireerd door de turbulente culturele veranderingen van de jaren 1960 en ook door de geest van het experiment van die periode (met als beste voorbeeld hun collega-songschrijver en muzikant Bob Dylan), begonnen ze zo halverwege de jaren zestig liedjes te schrijven met daarin ook fundamentele politieke, sociale en filosofische ideeën. Veel van deze songs gaan, gedeeltelijk, over de "kennis" in het algemeen. Het zijn als het ware korte muzikale discussies over de aard en het belang en de waarde van de kennis, en de manieren waarin deze kennis eigen gemaakt kan worden. Deze thema's staan ook centraal in de **epistemologie** (*kennistheorie*), een van de belangrijkste takken van de filosofie.

Hoewel het een overdrijving is te zeggen dat de Beatles in hun liedjes een duidelijk, samenhangend en volledig uitgewerkte theorie van de kennis hebben neergezet — zij waren immers muzikanten en geen filosofen — zijn er toch twee facetten die in hun werk zich lijken te herhalen en enigszins consequent zijn, twee facetten die ook in de epistemologie voorkomen.

Het eerste facet is dat het er heel erg toe doet wat men nu wel of niet wil geloven. Het is uitermate belangrijk om te geloven dat wat ook werkelijk "waar" is en om de leugens, waanideeën, en andere onwaarheden ten aller tijden te verwerpen. Hoewel een dergelijke bewering nogal voor de hand liggend en triviaal lijkt, is het in feite nogal controversieel en wordt in het algemeen steeds weer afgewezen. Veel mensen nemen het standpunt in dat het in orde is alles maar te geloven wat men wil, en dat er niets verkeerd aan is om een bepaalde overtuigingen te omarmen gewoon omdat het, bijvoorbeeld, simpelweg een geruststellend gedachte is of gewoon om goed overweg te kunnen met andere mensen zonder zich zelf al te veel te moeten bezig houden met de vraag of de overtuiging die zij aanhangen nu de enig echte waarheid is of niet. Uit de Beatle songs kunnen we opmaken dat de *fab four* het daar niet mee eens waren.

In **Within You, Without You** bijvoorbeeld, worden zij die zich "verbergen achter een muur van illusie" sterk veroordeeld door het muzikale viertal; het zal deze mensen nooit lukken om werkelijk de waarheid te zien.

Degenen die op deze manier hun leven leiden, zullen uiteindelijk ervaren hoe hun bestaan verstoken blijft van de echte zin en betekenis van het leven. En helaas, dan - bij het sterven en de allerlaatste gedachte en afsluitende besef dat de belangrijkste vragen in het leven helaas onbeantwoord zijn gebleven - is het "te laat".

Het tweede vaak terugkerende punt is dat de zoektocht naar waarheid dan wel een moeilijke weg is maar niettemin uiterst zinvol. De dingen zijn vaak niet wat ze lijken en wijdverspreide overtuigingen worden vaak verkeerd uitgelegd en begrepen. De deskundigen, de goeroes en anderen die beweren de speciale kennis of het fantastische inzicht te hebben zijn in het algemeen nogal onbetrouwbaar.

Het is om die reden verstandig deze zoektocht naar de waarheid te doen met uiterste voorzichtigheid en een sceptische opstelling.

De Beatles gaan niet zover dit scepticisme ook in hun songs te bevestigen: het scepticisme impliceert dat de zuivere kennis onmogelijk bereikt kan worden en niets in hun teksten verwijst hierna. Het is een soort van matige vorm van scepticisme die in hun teksten naar voren komt. Een scepticus van dit soort is iemand die zich altijd de dingen zal blijven afvragen en niet al te snel iets zal aannemen — hij is een persoon die eerst het overtuigende bewijs moet hebben voordat hij in een theorie kan gaan geloven. Aangezien een dergelijk bewijs meestal ontbreekt, neigt deze gematigde scepticus er naar zich te onthouden van een sluitend akkoord met algemeen aanvaarde en wijdverspreide meningen: er is geen instemming maar ook geen ontkenning. Laten we enkele van deze Beatles filosofische beweegredenen nu eens onder de loep nemen...

De beperkingen van de zintuigen

Een van de meest belangrijke en meest invloedrijke theorieën van de kennis heet het **empirisme**. Empirisme houdt in dat alle kennis uit de ervaring komt. De enige manier waarop we de "waarheden" van het leven en de wereld kunnen leren, is door het het bewijs te raadplegen dat ons wordt aangereikt via onze zintuigen, het zien, horen, ruiken, proeven en aanraken.

In de filosofie van de De Beatles is er in het geheel geen verwijt hier tegen dat wij soms onze kennis op deze empirische manier verwerven. In **Savoy Truffle** bijvoorbeeld, geniet de persoon beschreven in het het liedje (de geruchten gaan dat dit Eric Clapton zou zijn geweest) van het heerlijk snoepen van chocolade, en gelukkig als hij is, is zich in het geheel niet bewust van de schadelijke effecten dat het kan hebben op zijn gebit. Uiteindelijk echter, wanneer de eerste gaatjes beginnen te verschijnen, wordt het hem duidelijk: hij leert door een pijnlijke ervaring van het tandbederf dat hij toch wat te veel chocoladereepjes heeft gesnoept en zal waarschijnlijk nu zijn tanden moeten laten trekken.

Maar door de ogen van de Beatles worden ook twee beperkingen van dit empirisme gezien. De eerste is dat het de ervaring soms een illusie blijkt te zijn. In **I'm A Loser** horen wij het verhaal van een man die andere mensen misleidt. Hoewel hij zich daarom schuldig en triest voelt en zichzelf een "verliezer" voelt, speelt hij toch de clown en verbergt zijn verdriet achter een vrolijke masker. In de song wordt herhaaldelijk gewaarschuwd voor het vaak bedrieglijke karakter van de werkelijkheid. Inderdaad, veel dingen zijn niet wat ze lijken te zijn; onze zintuigen kunnen ons lelijk voor de gek houden zo nu en dan.

De andere beperking van het empirisme is dat de informatie die door de zintuigen wordt doorgegeven, zelfs wanneer de indrukken niet perse onjuist of misleidend zijn, toch evenzo goed onvolledig kan zijn. Misschien zijn er waarheden die niet door middel van de zintuigen ontstaan. De beperking van het zien bijvoorbeeld is dat je "niets kunt zien dat nooit word getoond"

Om te compenseren voor deze beperkingen is het raadzaam om de zintuiglijke belevingen naast elkaar te leggen om te bepalen of hun informatie nu wel of niet strookt met hetgeen men opneemt. Het is ook belangrijk om andere zaken, zoals de gedachten en het redeneren er bij te betrekken om de waarnemingen nog nauwkeuriger te kunnen bepalen.

Als je een nijlpaard op de vleugel van een straalvliegtuig ziet zitten, dan is het niet al te moeilijk vele redenen op te noemen waarom het hoogst onwaarschijnlijk is dat je de dingen "ziet" zoals ze werkelijk zijn. Tenslotte is het ook belangrijk, ter aanvulling van al deze gegevens, om ook datgene er bij te betrekken wat, los van de zintuigen, ook van invloed kan zijn hoe men iets ervaart - denk aan de morele en esthetische waarden, de onrechtvaardigheid van een actie, de algemene response van droefheid bij het aanhoren van een triest verhaal, enzovoort.

Het gevaar van zelfbedrog

Een andere reden om bij voorkeur het gematigde scepticisme aan te hangen, houdt verband met het zeer reële gevaar dat we misschien onszelf voor de gek kunnen houden met onze eigen overtuigingen, zelfs als we vinden dat onze standpunten op deugdelijk bewijs gebaseerd zijn.

Een manier waarop dit kan gebeuren wordt bezongen in **Nowhere Man**. John verteld ons dat de Nowhere Man blind is, hij "ziet wat hij wil zien." Waarschijnlijk worstelen we allemaal wel eens met dit probleem, en dat punt wordt ook door de Beatles opgemerkt: deze Nowhere Man, "is hij niet een beetje zoals jij en ik?" Mensen hebben nu eenmaal de neiging om grotendeels alleen die dingen in hun omgeving te zien die ook voldoen aan hun overtuigingen en verkiezen "blind" te zijn voor zaken die tegen hun overtuiging pleiten. Dit perceptuele vooroordeel zou ik "de denkfout van het algemene akkoord" willen noemen (*the fallacy of positive instances* - geen afdoende nederlandstalige vertaling voor handen, sorry). Het is een van de psychologische mechanismen waardoor etnische, raciale, en andere niet zo prettige vooroordelen worden versterkt.

Zo toonden veel van de wat ouderen volwassenen zich in de jaren zestig nogal onverdraagzaam tegenover het "*langharig tuig*" dat hoogst waarschijnlijk fan was van de muziek van de Beatles, ook dat nog. Ze werden "*hippies*" genoemd en aan de drugs verslaafde nietsnutten. Degenen die dergelijke opvattingen er op na hielden, konden gemakkelijk met het eenvoudige middel van de "selectieve perceptie" hun opvattingen staande houden. Zij zagen alleen die personen (en het waren er toendertijd zeer velen) die voldeden aan het stereotype binnen hun eigen referentiekader. Werden zij echter geconfronteerd met zo'n langharige Beatles fan die daarnaast ook een hardwerkend persoon was, goed geschoold en met een verantwoordelijke baan en een gezin om voor te zorgen - en bovendien geen drugsgebruiker - dan nog vonden ze dat meestal nog geen reden om hun opvattingen te herzien. Er zijn nu eenmaal op altijd elke regel altijd wel een paar uitzonderingen.

Een dergelijke zelfbedrog wordt verder vergemakkelijkt door het feit dat veel van het bewijsmateriaal in onze referentiekader vaak vaag en dubbelzinnig is en behoefte heeft aan meer invulling en duidelijkheid.

We zien niet alleen de overduidelijke gevallen die onze visie ondersteunen en veronachtzamen de zaken die de zienswijze ondermijnen (de denkfout van het algemene voorbeeld), maar ook interpreteren we vaak de twijfelachtige gevallen op een dusdanige manier opdat deze onze favoriete standpunten zullen gaan versterken (dit zou de "subjectieve validatie" genoemd kunnen worden) Als het bijvoorbeeld onze mening is dat mensen van Italiaanse afkomst vaak van het maffioso soort zijn dan zullen wij elk geheimzinnig gedrag van een Italiaan misschien uitleggen als "hij voert iets in zijn schild", maar datzelfde geheimzinnige gedrag kan bij een ander persoon heel anders worden opgevat.

Als een laatste voorbeeld van deze psychologische mechanismen die ons laten zien wat we willen zien, denk aan de astrologie en de manier waarop wij toch enigszins waarde hechten en vertrouwen hebben in de voorspellende nauwkeurigheid van de horoscopen. Dit vertrouwen is meestal opgebouwd door een succesvolle voorspellingen zo nu en dan; het waarzeggen dat mislukt is wordt voor de gemakkelijheid vaak vergeten of in het geheel niet opgemerkt (alweer door toedoen van de "denkfout van de positieve gevallen"). Bij het terugkijken op dit astrologisch vooruitblikken is men daarom snel geneigd de vage voorspellingen als succesvol en terechte prognoses te zien (geheel volgens de "subjectieve validatie" er van).

Om deze misconceptie tegen te gaan, is het wellicht nuttig om er een gewoonte van te maken om bij jezelf te rade te gaan wat eventueel als bewijs tegen jouw opvattingen opgevoerd kan worden. Het is sowieso zinvol altijd om de eigen overtuiging regelmatig met behulp van tegenbeweringen te testen op daadwerkelijke geloofwaardigheid. Wat pleit "voor"? Wat kan bewijzen dat het niet zo is? De eigen overtuiging zal er alleen maar meer houvast mee winnen.

Tegen het volgen van de massa

Maar hoe nu kunnen wij in dit "geloven" onze persoonlijke vooroordelen overwinnen en de beperkingen er van teniet doen? Een populaire strategie is vaak die van in het kielzog gaan varen van de grote massa; het eigen, heel persoonlijke oordeel wordt uitgeschakeld en de meningen die iedereen aanhangt worden volgzzaam zo niet klakkeloos overgenomen.

Een van de problemen bij zo'n volgzame benadering wordt aangehaald in **Strawberry Fields Forever**: "*No one I think is in my tree. I mean it must be high or low.*" Lennon zegt hier in feite dat alles wat hij probeert te zeggen niet begrepen wordt en dus moet hij gek zijn of een genie. Het is een manier om uiting te geven aan gevoelens van vervreemding, van het niet in een systeem passen, van een buitenstaander zijn in de "normale" samenleving.

Dergelijke buitenstaanders kunnen, zoals hij ook erkent, "lager" dan de rest van de samenleving zijn (denk aan degenen die geestelijk ziek zijn, of buitengewoon dom of onwetend... het is hoogst waarschijnlijk dat de overtuigingen en meningen die deze "lagere" lieden aanhangen minder in harmonie met de "waarheid" van de meeste mensen zijn), maar ook kunnen zij "hogere" zijn. Dit zijn niet alleen degenen die buitengewoon intellectueel begaafd zijn maar ook degenen die enigszins sceptisch zijn, van het gematigde soort zoals de Beatles dat aangeven, mensen die boven het grote publiek uitreiken en de massa overtreffen met hun ideeën wat juist is en hoe het behoort te zijn.

Het zou een ernstige vergissing zijn deze "hogere" individuen hun eigen overtuigingen te laten afzweren ten gunste van de mening van de (lagere?) Massa. En inderdaad, waarom zou iemand zijn zinnen lager afstellen? Wanneer iemand een vaardigheid probeert te ontwikkelen, laten we zeggen in voetbal, dan is het doel niet te spelen zoals elke gemiddelde speler dat doet maar eerder om zo goed als maar mogelijk te kunnen voetballen. De grote spelers van het grootste stadion zijn dan de voorbeelden en niet de gemiddelde speler die men toevallig ontmoet bij de amateurclub.

Net zo geldt dat voor het spel van de ideeën: de meerderheid van stemmen is ook de grootse gemene deler en geeft niet altijd de juiste stimulans om boven jezelf uit te kunnen stijgen. Het is natuurlijk veel eenvoudiger anderen voor je te laten denken dan zelf het zware werk te doen, of "living is easy with eyes closed" zoals Strawberry Fields het zegt. Maar het resultaat daarvan zou heel goed kunnen zijn dat je het uiteindelijk moet doen met "misunderstanding all you see", de misverstanden zullen je leven gaan regeren..

Het probleem met de Gurus

Als de menigte volgen niet zo'n goed idee is dan zullen misschien de leiders — deskundigen, de goeroes, al degenen die op een "hogere" plan opereren — beter voldoen. De Beatles hebben deze strategie ook gevolgd maar ontdekten uiteindelijk dat er wel het 1 en ander aan mankeerde. Het meest bekende voorbeeld was wel hun korte flirt met de Maharishi Mahesh Yogi. De Beatles, overgehaald door Harrison, reisde naar India om daar enige tijd in studie door te brengen. Lennon was al snel teleurgesteld en verdacht de Maharishi van fraude met zijn geestverruimende ideeën. Later schreef Lennon **Sexy Sadie** over de Maharishi: "what have you done? You made a fool of everyone".

Lennons scepticisme (daar is weer een voorbeeld!) Kwam zonneklaar naar buiten bij het vertrek van de Beatles uit India. De Maharishi wilde weten waarom de Beatles van plan waren te vertrekken. Lennon antwoordde: "Nou, als je zo kosmische bent dan moet je weten waarom. Hij (de Maharishi) was altijd nogal intimiderend en had dat legertje altijd mannen bij zich rondom hem. De Maharishi zei: 'Ik weet niet waarom, je moet het mij vertellen.' En ik bleef maar zeggen 'u weet waarom' — en hij gaf me me aldoor maar die blik van, "'ik maak je af, klootzak". En hij bleef me maar aankijken maar ik wist dat hij blufte en het deed me niets.

Lennon had een soortgelijke ruzie met de psycholoog Arthur Janov, wiens beroemde "primal scream therapie" hij onderging rond 1970. Toen hij 10 jaar later weer eens gevraagd werd of hij nog steeds die therapie volgde antwoordde Lennon: "Je maakt een grapje zeker? Nee, ik natuurlijk niet, zo dom ben ik nu ook weer niet".

Maar wat later werd hij toch wat milder: "in het begin was ik nogal bitter over Maharishi en ook over Janov. Nu ben ik niet meer zo bitter over ze, ze zijn tenslotte ook maar mensen en ik denk alleen nog maar wat voor een domme idioot ik toen zelf ben geweest.

Dus 1 probleem met deze strategie van volgzzaam achter leiders aan te lopen is dat deze "leiders" net zo feilbaar en menselijke zijn als iedereen. Sommigen van hen zijn wellicht goed geïnformeerd en werkelijk zo eerlijk en oprecht als dat hun advertenties beweren, terwijl anderen onbekwame kwakzalvers zijn.

De strategie om het geluk en de verlichting te zoeken bij de deskundigen lijkt dus een beetje zinloos. Het ongemak van niet precies weten wat en waarin te geloven, wordt niet alleen helemaal niet weggenomen maar eerder vervangen door weer een andere zorg: die van proberen erachter te komen welke expert nu echt betrouwbaar is.

Wanneer je je eigen oordeel ondergeschikt wilt maken aan het oordeel van een expert X dan lijkt het enige verstandelijke wat je te doen staat is allereerst jezelf te overtuigen dat de beste expert X daadwerkelijk degene is die hij zich voordoet en ook kan waarmaken wat je van deze expert ervan verwacht.

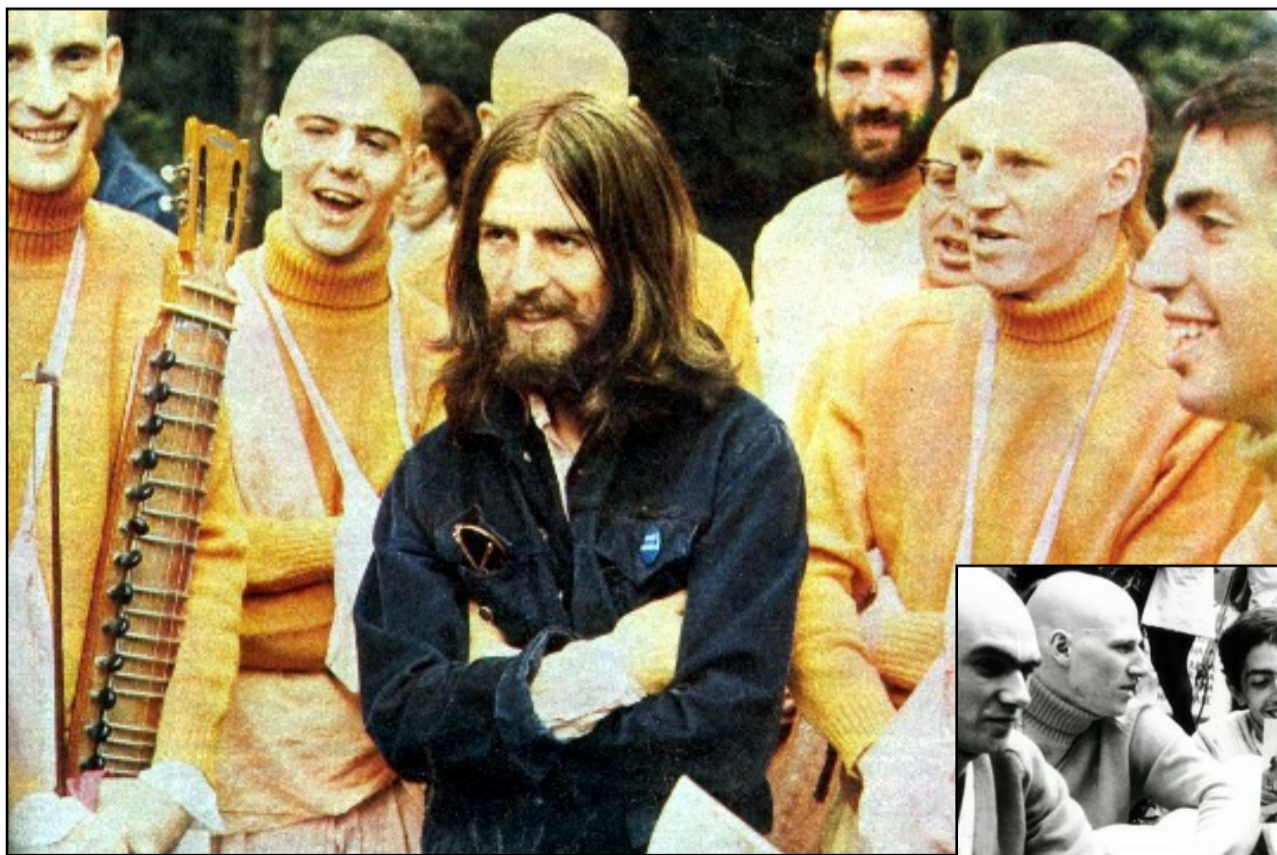
Op bepaalde gebieden is de expert niet perse een verkeerde keuze. Ik weet nagenoeg niets van auto's of bijvoorbeeld mijn gebit; wanneer er iets misgaat met mijn auto of ik krijg plotseling kiespijn dan ben ik blij als ik zo'n expert kan inschakelen.

Maar ook dan onderzoek ik heel goed bij wie ik het beste te rade kan gaan. Ik zal niet in blind vertrouwen mijn auto of mijn gebit ter reparatie aanbieden aan de eerste de beste. Zo'n sceptische, kritische en onderzoekende instelling is waarschijnlijk nog belangrijker wanneer het de geest betreft, het oordeel, de wereld tussen de twee oren.

De muziek van de Beatles - en in het bijzonder misschien die van Lennon en, om zeker niet vergeten, die van Harrison - geeft regelmatig blijk hier van met verantwoorde suggesties en richtinggevende adviezen bij de vragen des levens. Als het gaat om de vragen die er werkelijk toe doen dan is het beter ze eerst persoonlijk te onderzoeken.

John was altijd erg terughoudend tegenover alles, totdat hij onomstotelijk het bewijs had: eerst zien dan geloven. Zo ongeveer een jaar na het uitstapje naar het Maharishi's India kwam bij Swami Bhaktivedanta de stichter van de Hare Krishna-beweging bij John en Yoko. Hij spoorde hen aan om zijn groep te supporten en waarschuwde hen voor de mantra's van de Maharishi en andere gurus omdat deze mantra's niet waren doorgegeven via "het juiste kanaal". John daagde de Swami uit: "Hoe kun je daar zo zeker van zijn?" De swami antwoordde dat hij behoorde tot een "geautoriseerde lijn van troonopvolgende discipels." Maar John's scepticisme bleef onverminderd: "wie bepaalt een lijn van afkomst? Ik bedoel, dat is net zo iets als het koningshuis"

Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare, Hare Krishna, Hare Krishna, Krishna Krishna, Hare Hare...

Het is wellicht de bekendste mantra aan deze kant van de aardbol, en allemaal dankzij George Harrison (foto: George & enkele Hari Krishna leden)

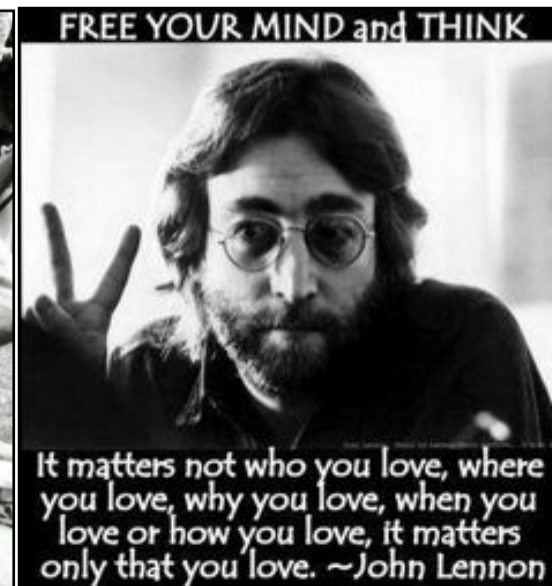
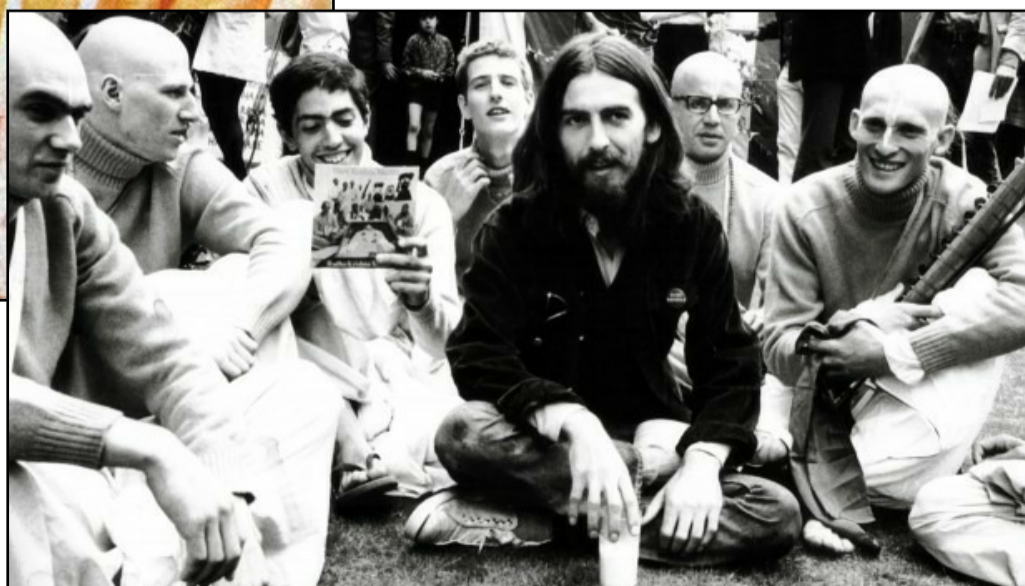
"Think or yourself" - het is jouw leven

Maar de meest dwingende redenen voor een onafhankelijke, kritische gezindheid hebben weinig te maken met de betrouwbaarheid van van elke deskundige, guru of expert dan ook. Lennon zei in een interview vlak voor zijn dood: "Volg geen leiders... leiders hebben we niet nodig... we kunnen die mensen bewonderen... we kunnen ze als voorbeeld nemen maar hun leiderschap hebben we niet nodig. Het idee van leiderschap is een valse god... het blind volgen is niet waar het om draait. Het is heel goed mogelijk de dingen zelf te doen, daar heb je geen leiders voor nodig... Verwacht maar niet dat een Carter of Reagan of zelfs een John Lennon of Yoko Ono of Bob Dylan of Jezus Christus naar je toe zullen komen om het voor jou te doen. Je moet het zelf doen".

Merk op dat zijn punt niet is dat alle "leiders" slechte mensen zouden zijn, maar eerder dat het verkeerd is ze te volgen. "Je moet het zelf doen." Wat kan hij daarmee bedoelen?

Hoewel het misschien fijn en gemakkelijk is om iemand anders mijn wijsheid te laten regeren - net zoals ik mijn gebit en mijn auto kan laten fixen - zou het toch een ramp zijn iemand anders te laten beslissen hoe ik moet leven en mijn waarden en prioriteiten te bepalen, om iemand anders mijn (persoonlijke) wereldbeeld te laten ontwikkelen zonder dat ik daar zelf moeite voor hoeft te doen.

Deze zaken moet ik zelf uitzoeken, niet per se omdat niemand anders het eventueel beter zou doen, maar eerder omdat het niet meer mijn eigen leven zou zijn als iemand anders deze dingen voor mij voorkauwt. Het denken over zulke fundamentele zaken voor jezelf is een noodzakelijk onderdeel van het rijpen van een onafhankelijke, autonome persoonlijkheid.

And the Time Will Come When You See We're All One

The Beatles en het Idealistische Monisme

Deze artikelen willen de filosofie koppelen aan de muziek van de Beatles, of anders gezegd: het beschouwt het werk van The Beatles vanuit een filosofisch oogpunt. Maar dit wil niet suggereren dat de Beatles ook zelf hebben geprobeerd 4 zingende filosofen te zijn of dat hun songs zo overduidelijk filosofisch zouden zijn, dat de inhoud van hun werk bij elk couplet en refrein een universele waarheid zou bevat bevatten...

In feite zijn er goede redenen om aan te nemen dat hun denkbeelden - en de attitudes die zij indirect via hun songs naar het publiek toe communiceerden - nogal anti-filosofisch zijn. Paul McCartney zou ooit gezegd hebben dat **Love Me Do** de meest filosofische song was die de Beatles' oot geschreven hebben. John Lennon stond bekend voor zijn opzettelijk zo geschreven onzinteksten in een aantal beroemde Beatles song, met als enig doel om degene die voortdurend bezig waren de diepere betekenissen van de songs te achterhalen, eens fijn op het verkeerde been te plaatsen.

Verwijzend naar zijn **Glass Union** merkte hij op: *"ik was gewoon bezig met wat gekkigheid, er werd zoveel "gobledeegook" geschreven over het Sgt. Peper album: speel het achterstevoren af terwijl je op je hoofd staat en je hoort een geheime boodschap, dat soort dingen... dus dit was alleen maar mijn manier om te zeggen: "hee, jullie zijn allemaal idioot bezig".* Maar ondanks dat zijzelf niet zo geïnteresseerd leken te zijn in de traditionele filosofie en diepere betekenissen en dubbele bodems die men in hun teksten meende te herkennen, zijn er toch wel redenen waarom hun werk hier en daar best wel filosofisch genoemd mag worden.

In een Playboy interview was John vol lof over Paul en de woorden van wijsheid die hij had aangeleverd voor de song **The End**: *"Dat is Paul dan ook weer... hij heeft een stukje tekst in de song "The love you take is equal to the love you make" wat in feite erg kosmisch en filosofisch bedacht is. Daaruit blijkt dan maar weer dat Paul - mits hij maar wil - toch best ook wel iets diepzinnigs kan bedenken".*

Paul zelf vertelde in een interview dat een heleboel Beatle-songs op vele manieren en gezien vanuit verschillende standpunten een betekenis kunnen hebben: "Je geeft je eigen betekenis aan het lied en dat is ook wat de songs zo groots maakt".

Er valt natuurlijk veel meer "groots" te ontdekken bij het afluisteren van de Beatle-muziek maar wat voor ons doel hier - om de muziek van hen op hun filosofische waarde te testen en de populaire muziek in het algemeen wat dieper te onderzoeken - het meest telt, is het feit dat hun teksten zich zeer goed lenen om eens een keer te interpreteren en te appreciëren in het licht van filosofisch ideeën en theorieën.

Een van deze theorieën is wat men wel het "idealistische monisme" noemt. Het **monisme** is het filosofische standpunt dat zegt dat alles in feite één is en dat alles wat bestaat niets meer dan "modes" of uitdrukkingen zijn die afgeleid zijn van een allesomvattend onderliggende essentie of substantie.

Alles is in feite mentaal en spiritueel van aard en hierin onderscheidt het zich van het materialistische monisme dat meent dat alles wat bestaat een onderliggende materiele substantie heeft. Veel Beatle-songs en muzikale stukken reflecteren zo'n vorm van idealistisch monisme, hoewel zijzelf als eerste waarschijnlijk dit idee zouden hebben afgedaan als "gekkigheid", niet zo bedoeld en vergezochte onzin.

Bezien we de Beatles-muziek in dit licht van het idealistische monisme dan kunnen we misschien ook meer te weten komen niet alleen over The Beatles zelf maar ook, meer algemeen, over de relatie tussen de filosofie en de populaire cultuur.

De populaire cultuur houdt vele interessante ideeën voor ons verborgen die heel goed filosofisch benaderd kunnen worden en, omgekeerd, kan de filosofie een nieuwe dimensie geven aan de populaire cultuur. Daarnaast is het populaire gebied een fantastisch medium om sommige filosofische vraagstukken daadwerkelijk aan het werk te zien.

Een goed voorbeeld van deze wisselwerking is misschien al aangegeven door Hegel met zijn onderscheid tussen het "waarnemende" en "waargenomen" bewustzijn.

Een "waarnemend bewustzijn" is het bewustzijn van de (filosofische) waarnemer die vorm probeert te geven aan de wereld als een manier van leven, het "waargenomen" bewustzijn doet dat zonder enige reflectie en mist de theoretische invalshoek en het conceptuele kader voor een adequate en accurate rekenschap. Het waarnemend bewustzijn daarentegen kan het gewone, waargenomen bewustzijn bijstaan met conceptuele gereedschappen en theoretische kaders om zo het waargenomen bewustzijn te helpen om, z gezegd, zichzelf beter te leren kennen.

Een klein kind (met een "waargenomen" nog niet reflecterend bewustzijn) kan profiteren van de conceptuele hulpmiddelen die hem/haar beschikbaar worden gesteld door de ouder (met een waarnemend bewustzijn).

Het kind kan hunkeren naar de liefdevolle aandacht van zijn ouders maar hoewel hij die aandacht graag wil, weet het kind nog niet hoe hij dat moet verklaren waarom hij zoveel belang stelt om deze aandacht van zijn ouders te krijgen. En dus in plaats van dat hij vriendelijk om de aandacht vraagt (met de eerste woordjes hem aangeleerd of middels gebaren) vervalt hij in driftbuien wanneer hij deze aandacht niet krijgt.

Op een bepaald niveau echter begint het kind het ongetwijfeld enigszins te begrijpen wat hij wil en hoe hij het gedaan kan krijgen; hij heeft zichtbaar pret als de gewenste aandacht er is maar nog steeds weet hij niet hoe hij dat onder woorden moet brengen.

Maar dankzij het waarneembare bewustzijn en de rijkere woordenschat van de ouders zal hij het gaandeweg ook zelf helemaal gaan begrijpen en kunnen aangeven en ook precies uitleggen wat hij wil.

Aan de andere kant moet gezegd worden dat degenen die de artefacten van de populaire cultuur aanleveren (zoals The Beatles en andere muzikanten en hun songs) misschien zich meer bewust zijn van de filosofisch relevantie van hun ideeën dan hun publiek maar zij kunnen of willen deze ideeën niet op een duidelijke en aantrekkelijke manier voor het voetlicht plaatsen

Of - in Beatle-taal: de gewone (nowhere) man (met zijn niet-filosofisch bewustzijn) heeft waarschijnlijk genoeg te vertellen, "wants to tell you", omdat alles vol is met "things to say" maar het kan zijn dat je "a little help from your friends" nodig hebt om het met de juiste woorden allemaal ook duidelijk te kunnen communiceren.

In veel songs van de Beatles is een soort van "idealistische monisme" te vinden vergelijkbaar met het "Salomon's oordeel" uit de Bijbel. Ze predikten dit idealisme en monisme natuurlijk niet op een expliciet filosofische wijze, maar er is genoeg in hun werk aanwezig dat enigszins overeenkomt met deze filosofische stroming.

Wel is uit hun repertoire op te maken dat ze niet akkoord gingen met wat men in de wereld van de kennistheorie het "naïeve realisme" noemt. Deze denkrichting meent dat alles wat zintuiglijk kan worden waargenomen ook bestaat. Ideeën en abstracties vallen hier niet onder en kunnen om die reden dan ook geen realiteitswaarde hebben; het zijn niets meer dan gedachtenspinnels, de wereld kan ook zonder deze subjectieve beschouwingen.

Volgens de naïeve realist is wat wij zoal denken niet van invloed op de werkelijkheid. De tulp is een tulp zolang deze bloeit maar wanneer ze vergaat, verliest het daarmee ook haar werkelijkheidszin. De tulpensoort echter blijft aan als slechts een onstoffelijk "idee" en staat daarom los van de realiteit; het kan immers niet met de zintuigen worden waargenomen.

In **Rain** bijvoorbeeld wordt duidelijk gemaakt dat volgens hen de wereld om ons heen niet op zo'n eenvoudige manier in elkaar steekt; hun realiteit wordt meer bepaald door een "state of mind" en in **Strawberry Fields** is het John's "nothing is real" dat dankzij deze song bijna de slogan werd voor vele latere opnames van de Beatles en ook bij John's materiaal als solo artiest kan men gerust dit niets- is-wat-het-lijkt als 1 van zijn belangrijke thema's benoemen.

Bezien vanuit dit filosofisch standpunt van de kennistheorie mag je dus stellen dat De Beatles het naïef realisme verwierpen en meer een vorm van idealisme toegedaan waren waarbij het "het echte" meer geestelijk en spiritueel van aard is. Maar wat voor soort van idealisme is dat dan wel?

Het is wellicht duidelijk dat de het idealisme dat de Beatles voor ogen stond niet geheel en al een sceptisch of subjectieve vorm van idealisme was. In dat geval zou hun muziek ons niet zo hebben aangesproken simpelweg omdat het te persoonlijk zou hebben geklonken en niet in overeenstemming met de werkelijkheid. Om iets met succes aan anderen door te geven, dient datgene wat wordt doorgegeven ook een soort van werkelijkheidswaarde voor het publiek te hebben.

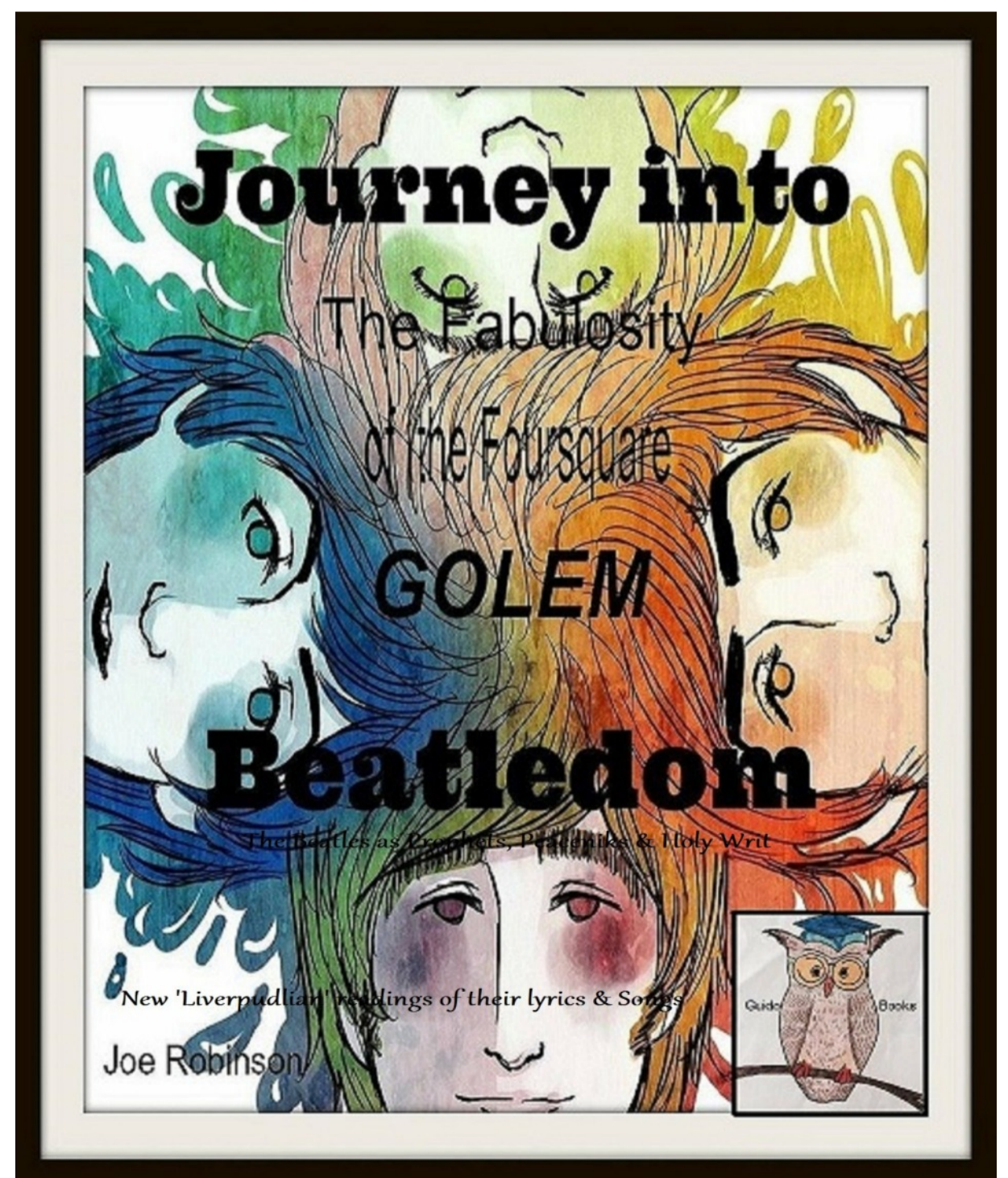
Maar gelukkig lukte het de Beatles steeds weer ons duidelijk te maken dat hoe subjectief ook hun teksten bedoeld mochten zijn, deze toch ook waarde kunnen hebben voor ons allemaal. Het zijn onder andere dezelfde 2 songs die zo onverdeeld van het (persoonlijke) idealisme getuigen die ook aangeven dat de inzichten door ons allemaal gedeeld kan worden.

De hoofdpersoon in **Rain** laat ons een beetje klagend weten dat hij "ons kan laten zien" en vraagt zich af of we "hem kunnen horen" In **Strawberry Fields** wordt alles wat in de ogen van de naïeve realist' als echt wordt ervaren tegengesproken en wordt de luisteraar uitgenodigd voor een andere ervaring van de werkelijkheid: "Let me take you down."

Maar er moet natuurlijk dan ook wel iets van waarde worden aangeboden, iets dat ons kan boeien en ook in onze eigen werkelijkheid reëel is en zin heeft om (spiritueel) akkoord mee te gaan. Gelukkig hadden de Beatles dat besef zelf ook; anders zouden ze waarschijnlijk nooit hun songs geschreven hebben.

De Beatles geloofden ongetwijfeld dat alle dingen fundamenteel verbonden zijn en onderdeel uitmaken van één onderliggende werkelijkheid. Dit is een streven naar een metafysische monisme en komt tot uiting in een aantal nummers die op de één of andere manier met deze eenheid en innige verbondenheid van alle dingen te maken hebben.

Tomorrow Never Knows, Within And Without You, The Inner Light, All You Need Is Love, All Together Now, het zijn zomaar wat voorbeelden maar het lijstje kan zonder veel moeite nog langer zijn.

THE BEATLES

Philosophy

Ook valt er iets te zeggen misschien over hun bijna obsessief gebruik van hele songs gebaseerd op slechts 1 akkoord, of de lange aanstekelijke drone-achtige arrangementen van refreinen, coupletten en middenstukken. Getuigen deze muzikale uitingen niet eveneens van hun geloof in zo'n onderliggende eenheid die alles wat bestaat omvat en onderstreept? Het samensmelten van geest (de ideeën) en wereld (de realiteit) is slechts een van de vele vormen waarop de eenheid van alle dingen die bestaan zich kan manifesteren, ook zonder woorden en op een muzikale manier.

Je zou kunnen zeggen dat zelfs hun eerste experimenten met LSD bewijs kunnen zijn van hun betrokkenheid bij dit eenheidsgevoel, dit idealistische monisme (hoewel ik natuurlijk daarmee niet wil suggereren dat een ieder die ook dit idealistisch monisme dieper wil onderzoeken dan maar moet gaan experimenteren met deze hallucinogene drugs!).

Maar als het idealistische monisme het bij het rechte eind heeft met haar filosofische gedachte, dan zijn er velerlei manieren waarop deze onderliggende eenheid van geest en wereld en van alle dingen in het algemeen door ons allemaal kan worden ervaren.

Het drugsgebruik van de Beatles valt misschien dus gedeeltelijk te verklaren wanneer men het in deze context van het grotere eenheidsgevoel plaatst. Geïnspireerd geraakt door het boek *The Psychedelic Experience: A Manual Based on the Tibetan Book of the Dead* (Timothy Leary & Richard Alpert) hadden ze alle vier het idee dat de LSD en het effect van het ego-verlies die het kon geven hen eventueel dichter bij de eenheid van alle dingen kon brengen.

Door het vernietigen van het individu - zo nodig met behulp van drugs - is het misschien mogelijk om zoals Carl Jung dat noemde het "oceanische bewustzijn" te bereiken: het idee dat alle dingen 1 zijn en dat het bewustzijn van het individu slechts een illusie is." Dit wordt verwoord in hun song **The Inner Light**:

*The farther one travels
The less one knows...
Arrive without traveling
See all without knowing
Do all without doing.*

Tomorrow Never Knows vraagt de luisteraar om hun gedachten stop te zetten en zich over te geven aan het niets, de leegte...

Filosofisch gezien echter komen we nu in grote problemen. Immers, wie er naar streeft om het individu uit te schakelen om op die manier op te gaan in het allesomvattende grotere bewustzijn verliest daarmee ook de kwaliteit om sowieso ooit iets te kunnen ervaren; men is immers opgegaan in het groter geheel en je kan geen ervaring hebben met het "niets" - of het alles - als er ook geen individu meer bestaat om hoe dan ook sowieso iets te kunnen ervaren.

Als dan het individu daadwerkelijk niet meer bestaat - zelfs als er een onderlaag zou zijn van een volkomen eenheid - dan zal er helaas ook geen sprake meer kunnen zijn van ervaringen en een bewustzijn om deze ervaringen ook te registreren. En dus is elke poging om de eenheid van alle dingen te kunnen ervaren bij voorbaat vergeefs en gedoemd te mislukken; om op te gaan in de algehele alles-is-1 gedachte is het noodzakelijke dat je jezelf volledig uitschakelt, wat dan vervolgens ook het besef van de ervaring teniet zal doen.

Het is een onoverkomelijke tegenstrijdigheid die de Beatles ook zelf inzagen. In de song **She Said She Said** komt dat het meest duidelijk naar voren: het verhaal gaat dat het lied geïnspireerd is op een gesprek dat Lennon had met Peter Fonda die hem vertelde dat hij na een acid trip alle besef van zijn persoonlijkheid verliest en dat hij nu wist hoe het moest zijn om helemaal niet meer te bestaan, "what it is like to be dead", maar Lennon antwoordde hem dat hij ongelijk had doelende op deze tegenstrijdigheid van het persoonlijke besef en de algehele uitschakeling ervan bij het opgaan in dit alles-is-1...

Maar om niet nog dieper in dit meest moerassige onderdeel van de filosofische vraagstukken weg te zakken, de Beatles hebben zich - bewust of onbewust - wel vermaakt met deze persoonsverrijkende inzichten. Ze lijken te hebben gevoeld dat wat op 1 niveau misschien onbestemd lijkt, gewoon een toevalligheid (iets waar het bewustzijn nog geen doel mee heeft), op een ander niveau heel goed met een zekere intentie gebruikt kan worden.

De fouten die ze maakten tijdens het oefenen van hun muziek, onopzettelijke en toevallige gebeurtenissen, terloopse opmerkingen enzovoort, het werd allemaal als kadootjes van het groter geheel verwerkt in hun muziekmaken. En heel vaak ook organiseerde zij hun opnames met het doel om eventueel zulke onopzettelijke gebeurtenissen uit te lokken. De feedback van de gitaar aan het begin van **I Feel Fine** was zo'n gelukkig ongelukje; **Hey Bulldog** heette oorspronkelijk *Hey Bullfrog* totdat aan het begin van een sessie Paul wat hondengeblaf liet horen om de rest van de band wat te vermaken en - heel toevallig - de apparatuur was al aan het opnemen waarna uiteindelijk besloten werd om de songtitel te veranderen en ook Paul's imitaties van het hondengeblaf er bij te laten.

Ook George's **While My Guitar Gently Weeps** is een goed voorbeeld hier: geïnspireerd geraakt door deze fundamentele eenheid van alle dingen (bewust of onbewust, zo beoogd of juist helemaal niet zo bedoeld - het is alles 1) en ook mede dankzij de I Ching, had hij zich voorgenomen een song te schrijven met gewoon de eerste woorden die hij bij het openslaan van een boek zou tegenkomen. De woorden die hij aantrof waren "gently weeps" en een nieuwe popklassieker was ontstaan.

Een ander voorbeeld van opzettelijk gebruik van het onbedoelde toeval is natuurlijk het achterstevoren afspelen van hun muziek. Het was - naast het effect dat het kon geven - ook een experiment met het creatieve proces om tot meer onvoorspelbare resultaten te komen.

Dat wat onbewust plaats vindt, wat onbedoeld zoal kan voorvallen en onopzettelijk zich aan je lijkt op te dringen, kan afkomstig zijn van een soort van entiteit die het onuitgewerkte en onontwikkelde naar de oppervlakte van het bewustzijn stuurt om daar een bedoeling te vinden. Zo bezien hoeft de gedachte van het groter geheel en de onderliggende eenheid van alle dingen niet in perse in tegenspraak te zijn met het persoonlijke besef bij het individu. Zodra we dat leren te waarderen, kan het ons verrijken, zoals het bij de Beatles heeft gedaan. Het principe van het filosofische idealistische monisme wordt bij de Beatles verwoord met "*the time will come when you see we're all one*" uit **Within You Without You**.

Het hoeft geen uiteindelijke bestemming te zijn dit "*all one*", het vereist ook niet de "*long and winding road*" van de persoonsverrijking voor een beter besef van het universele Alles-is-1, het is misschien veel meer een stelregel om het alledaagse leven wat meer te laten "gebeuren" met al haar foutjes en toevallige samenloopjes van omstandigheden. Alles kan bewust onbewust een bedoeling hebben, is het niet vandaag dan wellicht morgen. Maar je moet er natuurlijk wel voor openstaan

A GIRL WITH KALEIDOSCOPE EYES PENNY LANE NOTHING'S GONNA CHANGE MY WORLD
NOWHERE MAN, WE CAN WORK IT OUT TWIST AND SHOUT IS IN MY EARS AND IN MY EYES
THE WORLD NOBODY EVER LOVED ME GOT A GOOD REASON FOR TAKING THE EASY WAY OUT
IS AT YOUR COMMAND LIKE SHE DOES I PICK A MOON DOG HAPPY EVER AFTER IN THE MARKET PLACE

WITH LOVE FROM ME TO YOU YOU'RE GOING TO LOSE THAT GIRL **HELP!** I'M FIXING A HOLE WHERE THE RAIN GETS IN
IF I FELL IN LOVE WITH YOU BANG, BANG, MAXWELL'S SILVER HAMMER
CAME DOWN UPON HER HEAD

IN AN OCTOPUS'S GARDEN WITH YOU JOAN WAS QUIZZICAL, STUDIED PATAPHYSICAL SCIENCE
YOU SAY GOODBYE AND I SAY HELLO JOOBA JOOBA WHISPER WORDS OF WISDOM, LET IT BE
SITTING IN AN ENGLISH GARDEN THE ONE AND ONLY BILLY SHEARS

WAITING FOR THE SUN ALL THROUGH THE DAY, I ME MINE YOUR DAY BREAKS,
IT'S THE DIRTY STORY OF A DIRTY MAN PLEASE MISTER POSTMAN LOOK AND SEE YOUR MIND ACHES

IN THE LAND OF SUBMARINES WE HOPE YOU HAVE ENJOYED THE SHOW
IT'S GOTTA BE JUST SEES WHAT HE WANTS TO SEE MEAN MISTER MUSTARD SLEEPS IN THE PARK TAKE

ROCK AND ROLL MICHELLE, MA BELLE CARRY THAT WEIGHT A LONG TIME OB-LA-DI
MUSIC HEY YOU'VE GOT TO HIDE YOUR LOVE AWAY DEAR PRUDENCE, GREET THE BRAND NEW DAY OB-LA-DA

YESTERDAY, ALL MY TROUBLES SEEMED SO FAR AWAY AND OF COURSE HENRY THE HORSE DANCES THE WALTZ
YOU AND I HAVE MEMORIES ALL THE LONELY PEOPLE HERE COMES THE SUN KING

I WANNA HOLD YOUR HAND WHERE DO THEY ALL COME FROM? LOVELY RITA METER MAID
SHE'S SO GOOD-LOOKING BUT SHE LOOKS LIKE A MAN LOOK OUT HELTER SKELTER

WILL I WAIT A LONELY LIFETIME LIKE THE FBI AND THE CIA THE GIRL THAT'S DRIVING ME MAD
I'D LOVE TO TURN YOU ON SHE'S LEAVING HOME

SHINE, THE WEATHER'S FINE all you need is love i am the eggman HEY JUDE
YOURS SINCERELY, WASTING AWAY THE FOOL ON THE HILL LOVE, LOVE ME DO GOT TO BE A JOKER HE JUST DO WHAT HE PLEASE

SEE HOW THEY FLY LIKE BUEY IN THE SKY TAKE A SAD SONG AND MAKE IT BETTER PRIDE
GOOD MORNING, GOOD MORNING AND IN THE END WHATS THE NEW MARY JANE CAN HURT YOU TOO

THE LOVE YOU TAKE WHILE MY GUITAR GENTLY WEEPS IS EQUAL TO WE WILL NEVER BE APART
THE LOVE YOU MAKE YES I'M GONNA BE A STAR IF I'M PART OF YOU

IM IN LOVE WITH HER AND I FEEL FINE THERE IS NO ONE COMPARES WITH YOU P.S. I LOVE YOU
LOVE HAS A NASTY HABIT OF DISAPPEARING OVERNIGHT

THE BEATLES

THINK FOR YOURSELF

EVERYBODY SAW THE YOU BETTER FREE YOUR MIND INSTEAD LOVE YOU EVERY DAY GIRL
SUNSHINE PLEASE PLEASE ME STILL MY GUITAR GENTLY WEEPS I SAW HER STANDING THERE

IT'S BEEN A HARD DAY'S NIGHT STRAWBERRY FIELDS FOREVER

COME AND KEEP TRY TO SEE IT MY WAY NOW MY ADVICE FOR THOSE WHO DIE
YOUR COMRADE WARM I'LL NEVER DO YOU NO HARM DECLARE THE PENNIES ON YOUR EYES

GET BACK TO WHERE YOU ONCE BELONGED THE LONG AND WINDING ROAD THAT LEADS TO YOUR DOOR
THE MAGICAL MYSTERY TOUR AND LIFE FLOWS ON WITHIN YOU AND WITHOUT YOU

IS COMING TO TAKE YOU AWAY AND I'LL SEND ALL MY LOVING TO YOU
WHAT DID YOU KILL, BUNGALOW BILL? EVERYBODY'S GOT SOMETHING TO HIDE

DOESN'T HAVE A POINT OF VIEW HAVE YOU HEARD THE WORD IS LOVE? EXCEPT FOR ME AND MY MONKEY
KNOWS NOT WHERE HE'S GOING TO LITTLE DARLING, LIVING IS EASY WITH EYES CLOSED BACK IN THE U.S.S.R.

IT SEEMS LIKE YEARS SINCE IT'S BEEN CLEAR **RVE YOUR NUMBER ON MY WALL
WELL, I TALK ABOUT BOYS

SEXY SADIE THE GREATEST OF THEM ALL BUT IF YOU GO CARRYING PICTURES OF CHAIRMAN MAO
YOU AIN'T GOING TO MAKE IT WITH ANYONE ANYHOW

MAKE LOVE ALL DAY LONG WITHOUT HER I WILL BE IN MISERY PAPERBACK WRITER
MAKE LOVE SINGING SONGS EIGHT DAYS A WEEK come together right now over me

I WANNA BE YOUR LOVER BABY ELEANOR RIGBY DIED IN THE CHURCH AND WAS BURIED ALONG WITH HER NAME
AND OUR FRIENDS ARE ALL ON BOARD LEND ME YOUR EARS AND I'LL SING YOU A SONG

YOU KNOW THE PLACE WHERE NOTHING IS REAL LUCY IN THE SKY WITH DIAMONDS
LADY MADONNA, CHILDREN AT YOUR FEET

I GET HIGH WHEN I SEE YOU GO BY LOVE IS ALL AND LOVE IS EVERYONE IT'S BETTER BE BETTER ALL THE TIME
I'M A LOSER IN MY LIFE I LOVE YOU MORE TAKE THESE BROKEN WINGS AND LEARN TO FLY

LISTEN TO THE PRETTY SOUND OF MUSIC AS SHE FLIES
I GET HIGH WITH A LITTLE HELP FROM MY FRIENDS CAN I BRING MY FRIEND TO TEA?

ROLL OVER BEETHOVEN SGT. PEPPER'S LONELY HEARTS CLUB BAND

All You Need is Love: Hegel, Love & Community

The Beatles en hun filosofie van de Liefde

De liefde is een veelvoorkomend thema in de Beatles' nummers. Ga maar eens tellen hoeveel van hun songs het woord "love" in de titel hebben of het als belangrijkste gegeven van het liedje gebruiken. In hun beginperiode werd de liefde nog bezongen met niet al te veel complicaties, de simpele verliefdheden van de teenagers hebben niet veel woorden nodig om begrepen te worden en wat zou het? - it's only love. In hun latere werk gaan ze wat dieper en krijgen de lovesongs gaandeweg meer betekenis.

Maar het is niet perse de liefde die, als vervolg op **I Wanna Hold Your Hand**, nu het handjes-vast-houden wat diepgaander wil onderzoeken; het is het type liefde dat zich richt op de vriendschap die de 4 met elkaar delen, die hun eenheid als "band of brothers" bezingt. In **I Am The Walrus** de openingszin is "*I am he as you are he as you are me and we are all together*" - en veel beter kan het waarschijnlijk niet verwoord worden, lijkt het.

Daarnaast is het ook de liefde voor de mensheid, of het uitdragen van liefde als boodschap voor ons allemaal, zoals **All You Need is Love** het laat horen. Voor hen was het niet alleen de emotie van het verliefd zijn maar ook de beste manier om de relaties onderling te onderhouden en zo een betere samenleving in te richten. Dankzij hun volwassen zienswijze wat 'liefde' in het algemeen kan betekenen, hebben ze wellicht bijgedragen bij het "verbeteren van de wereld, begin bij jezelf".

Voor de Beatles is de liefde niet alleen maar de emotie. Het is eerder de relatie tussen de mensen onderling. Het is in feite de noodzakelijke weg die we moeten gaan om als mens ten volle te kunnen ontwikkelen. Het is deze volwassen visie op de liefde die de Beatles ons vertellen, om op deze manier hun aandeel te leveren in het welzijn van ons allemaal. Wij zijn allen sociale wezens en een beetje "help from my friends" is essentieel.

De Beatles gebruiken het begrip liefde om het wederzijds begrip te promoten. Hun "love" betekent een relatie tussen de mensen onderling waarbij de 1 de ander niet wil benadelen en wij elkaar bovenal hulpvaardigheid willen bieden zonder daar perse iets voor terug te verlangen.

Het nastreven van onze eigen belangen ten koste van anderen is ook nadelig voor het perspectief dat ons in staat stelt de ander ten volle te respecteren en onszelf voortdurend te verbeteren.

Maar naast deze boodschap van universele liefde kunnen we regelmatig ook een zeker cynisme bemerken in menige Beatle-song. Alles is natuurlijk niet vrede op aarde en in de mensen het welbehagen en met een gelukkig glimlach op het gezicht door het leven gaan en de liefde prediken. Regelmatig laten de Beatles ook blijken niet akkoord te gaan met deze hippie-gedachte, wat eens te meer bevestigt dat hun liefde-filosofie toch iets meer volwassen was dan dat wat de naieve teenager met een bloem in het haar er van maakte.

In de Anglo-Amerikaanse sociale en politieke traditie worden de mensen beschouwd als individuen die hoofdzakelijk uit eigenbelang handelen en uit zijn op een zekere mate van geluk. Maar deze opvatting staat lijnrecht tegenover het ideaal van de liefde: als eigenbelang en zelfingenomenheid het beginsel is en de gevolgen er van op anderen als minder belangrijk worden aangenomen, dan getuigt dat niet van liefde; het schetst een eenzaam en geïsoleerd beeld van het bestaan - door de Beatles verwoord in bv. **I Me Mine**

In **Eleanor Rigby** luidt de vraag: Where do all the lonely people come from? Deze 'lonely people' zijn waarschijnlijk - afgaande op de informatie in het liedje - karakters die weinig liefde hebben ontvangen in hun leven en inderdaad alleen zich met hun eigen zaken hebben bezig gehouden. In hun leven was er geen ruimte voor de ander en met Eleonor Rigby waarschuwen de Beatles ons hoe het met je kan aflopen wanneer je bij jezelf niet openstelt voor de ander.

Niemand benijdt deze Eleanor Rigby, we hebben eerder medelijden met haar en kunnen onszelf misschien gelukkig prijzen dat wij niet als haar zo eenzaam zijn. Kortom: er is bij de meeste van ons een diepgeworteld gevoel dat we hoe dan ook altijd met de ander in contact moeten blijven. De mens is per slot van rekening toch een sociaal dier.

Maar het sociale dier kan alleen ten volste sociaal zijn als ook de ander daarvoor openstaat. Het vereist allereerst sociale en politieke structuren in de gehele samenleving die zo'n open gemeenschap ook mogelijk maakt. De hedendaagse samenleving echter lijkt eerder de afzondering aan te moedigen en hebzucht, egoïsme en het materialisme te stimuleren. Het kleine verhaaltje van Eleanor Rigby is niets minder dan het voorbeeld van iemand die slachtoffer is geworden van zo'n zelfzuchtige maatschappij.

Maar er is een alternatief. De filosoof Georg Hegel heeft zich onder andere bezig gehouden met de fenomeen "liefde" zoals wij het ervaren in onze herinnering en interactie onder elkaar. Vervolgens verdiepte hij zich in de structuren van een samenleving en welke condities het vereistte voordat het deze relaties van mensen onderling kon gaan ondersteunen en vooruit helpen. Zijn theorieën werden later veelvuldig gebruikt voor verdere studies. Maar interessant is dat het werk van Hegel ook voor ons onderzoek in de filosofie van de Beatles van nut kan zijn.

Beeld je in dat de Beatles als groep representatief zijn voor idealistische samenleving waar elk individue zich voortdurend ontwikkeld door de interactie met de ander. De rol die hij in de groep speelt, stelt hem in staat de persoon te zijn die beter is dan de persoon die hij zou zijn wanneer hij op zich zelf zou staan.

Ringo, George, John, Paul alle vier individuen werden dankzij het groepsverband naar een hoger plan getild. Het is zeer zeker niet onterecht te beweren dat zonder het groepsverband van de Beatles het maar de vraag is of ze zich alle vier zo voortreffelijk hadden kunnen ontplooien.

Dit is niet zomaar een voorbeeld: het is heel goed mogelijk dat geen enkel individu het zonder enige groepvorming te nimmer zal lukken zich tot een beter persoon te ontwikkelen.

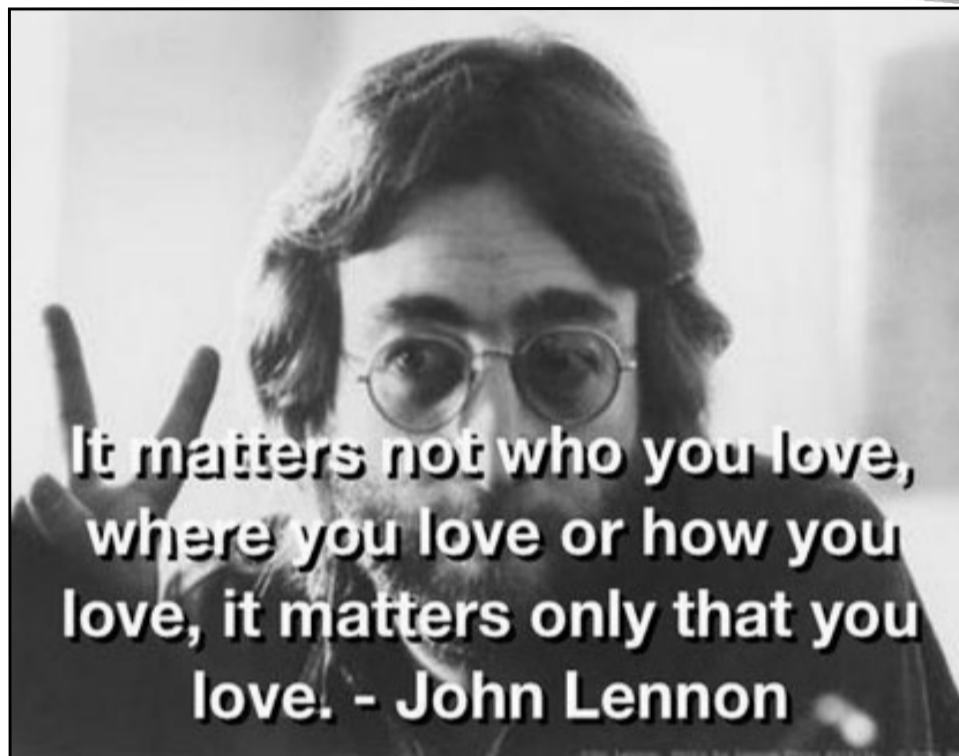
Naast de filosofie van hun muziek kan ook dit besef een overdenking waard zijn. In het geval van de Beatles heeft het enerzijds geleid tot het rijpen van elk bandlid afzonderlijk en anderzijds - ook mede dankzij het zich ontplooien van hun persoonlijkheden - tot hun glorie als groep.

Het voorbeeld laat nogal een verschil zien met hoe de hedendaagse samenleving is samengesteld waar grotendeels toch het social contract de regel is en het individu de norm. We zijn er allen op uit om het leven voor onszelf beter te maken zelfs als dat zo nu en dan ten koste moet gaan van anderen. Maar goed beschouwd is het dan niet alleen die ander die daaronder lijdt: ook wijzelf raken erdoor meer geïsoleerd en zoals het voorbeeld van de Beatles als groep laat zien dat kan weer van invloed zijn op onze ontplooiing. Vele facetten zullen onontwikkeld blijven bij teveel zelfingenomenheid en isolatie.

Als de Beatles uitsluitend uit eigenbelang hun muziek hadden gemaakt zonder open te staan voor de andere leden, dan is het maar de vraag of ze zo'n schitterend succes zouden hebben bereikt. Daarnaast had waarschijnlijk elk lid zichzelf niet zo kunnen verbeteren en ontplooien en zouden de nieuwe wegen die zij samen ontdekten nooit gevonden zijn. Het is precies dit opgaan van individuen in een groter groepsverband waar **Hegel** 200 jaar eerder reeds zijn filosofische overpeiningen aan heeft gewijd.

Hegel was van mening dat een werkelijk ethisch verantwoordelijke samenleving een gemeenschap is waarbij elk individue zich betert dankzij deze gemeenschap. Het is misschien waar dat we niet altijd kunnen doen wat we zo graag willen doen maar het is ook dankzij zo'n eenheid van de gemeenschap dat we boven onszelf kunnen uitsteigen en dingen kunnen doen die in een situatie van alleen-zijn onmogelijk te realiseren zijn. Het resultaat hiervan is dat de samenleving er zelf op vooruit gaat en voordeel heeft aan deze cooperatie en interactie van haar afzonderlijke leden. En zoals dat meestal het geval is bij sociale en politieke theorieën: de wortels liggen bij onze geaardheid als mens.

Hegels theorie van de menselijke natuur is geformuleerd in termen van *intersubjectiviteit* oftewel verwantschap. Hegel stelt dat mensen andere mensen nodig hebben om daadwerkelijk en volledig mens te zijn en het is de plicht van de staat om voor instellingen te zorgen die de verhoudingen tussen de mensen optimaal laat zijn en daarmee hun zelfrealisatie mogelijk maakt.

Bij het eerste contact is hun relatie nog niet vast bepaald. Het zijn gewoon twee bandleden die elkaar wat uitdagen. Maar elk van hen probeert zich te laten gelden over de ander. Ringo wil het zijne, Paul verlangt dat het gebeurt op zijn manier.

Zijn beruchte meester-slaaf dialectiek illustreert het belang van deze intersubjectiviteit aan de hand van wat hij verstond onder het begrip "erkenning". Het is deze wederzijdse erkenning die de basis vormt voor het ideale soort van verwantschap: gelijkheid, respect en onderlinge afhankelijkheid. De meester-slaaf dialectiek echter komt voort uit het idee dat het elkaar erkennen gefaald heeft en daardoor zijn er slechte verstandhoudingen tussen de mensen ontstaan en is de mogelijkheid voor het individu om zich ten volste te kunnen ontplooiën, weggenomen.

Bij Hegel willen de meester en slaaf allebei de erkenning van de ander; ze willen worden erkend. Maar in dit scenario kan het niet voor beide partijen een gelijk voordeel zijn. Laten we bijvoorbeeld eens kijken naar een hypothetische confrontatie tussen Ringo en Paul (bedoelt ter voorbeeld maar voor wie de Let It Be sessies gezien heeft misschien helemaal niet zo onwaarschijnlijk).

Ringo eist dat zijn inbreng worden erkend, hij wil een groter creatieve rol in in het muzikale resultaat hebben. Maar Paul beschouwt Ringo slechts als de drummer, een bijkomstigheid bij de uitwerking van zijn muzikaal idee. Beide hebben de behoefte om gehoord en gerespecteerd te worden als de individuen die ze zijn met een vrije wil en voldoening aan deze behoefte is nodig voor een goede relatie maar ook als bevestiging van hun eigen waardigheid als rationeel onafhankelijk denkende mensen. Hun aanpak zoals die in deze hypothetische situatie wordt geschetst, is welhaast gedoemd te mislukken. Maar waarom?

En geen van beide is meteen bereid om een compromis te sluiten. Dit is het soort van eigenbelang dat uit de bocht kan vliegen. De andere is louter een object voor de bevrediging van het eigenbelang. Ringo drumt voor Paul's nieuw bedachte compositie en Paul speelt de bas voor Ringo's band en dat is zoals het is. Het is in wezen een meester-slaaf verhouding en zowel Paul en Ringo gebruiken de ander met de bedoeling er voor henzelf voordeel uit te halen ongeacht of dat wellicht ten koste zal gaan van de ander.

Hegel noemt dit een strijd van leven of dood maar in het geval van Paul en Ringo zullen ze waarschijnlijk niet zo verwoed gevochten hebben. Maar in ons hypothetisch voorbeeld zou het kunnen dat er werkelijk iemand het onderspit gaat delven en voor "dood" wordt achtergelaten bij dit conflict. Als Paul of Ringo door dit conflict besloten zou hebben de band te verlaten dan zou het conflict - oorspronkelijk bedoelt om simpelweg een compositie uit te werken - volkomen nutteloos en schadelijk voor allebei zijn geweest.

Geen van beide zou zijn erkenning hebben gekregen en de compositie zou nooit het licht hebben gezien. Er moet dus een beter manier zijn dan dit op leven of dood gevecht tussen de meester en slaaf. Een alternatief natuurlijk is dat 1 van de partijen uiteindelijk toch besluit dan maar toe te geven aan de wil van de ander - in ons voorbeeld bijvoorbeeld wint Paul het en Ringo gaat akkoord met een beperkte rol in de band voor de opname van deze compositie. Wat en veel gevallen vermoedelijk ook zo gegaan zal zijn.

Wanneer tijdens deze wedstrijd voor het eigen gelijk men daadwerkelijk bereid zou zijn te "sterven" of slaafs zou toegeven dan zou het hele gevecht zinloos zijn. Dat wil zeggen, als Ringo of Paul had besloten de band te verlaten vanwege dit conflict dan zou de strijd vruchteloos zijn gebleken en zelfs schadelijk voor allebei. Niemand zou worden erkend en noch Ringo's idee voor zijn drumpartij noch de creatieve visie van Paul zouden gerealiseerd worden. Dus moet er een ander manier zijn dan het "dood gaan" om het probleem op te lossen. Hegel zag een alternatief: een van de deelnemers kan toegeven aan de wil van de ander. Wie ervoor kiest om toe te geven zal - voor deze keer - het slaafje zijn en de meer dominante persoonlijkheid mag zich de meester noemen. Laten we aannemen dat Paul het wint en Ringo akkoord gaat met een beperkte rol in de band.

Maar hoewel deze oplossing te verkiezen is boven de "dood" optie is ze ook niet helemaal bevredigend. Ook al is de meester (Paul) de overwinnaar nu, zijn verlangens zullen niet echt verzadigd worden. De meester heeft de erkenning opgeëist en afgedwongen en dit is niet echt iets dat moet worden afgedwongen. De meester voelt zich pas echt erkend wanneer hij vrijelijk en samen met een gelijke, iemand die hij volledig respecteert, deze erkenning mag ontvangen.

Ook zal de "meester" het respect verliezen voor verdere inbreng van de "slaaf" die zich zo gemakkelijk laat inpalmen. Daarnaast - in ons hypothetisch voorbeeld - zal Ringo zichzelf niet meer als een volledig lid van de band achten met creatieve bijdragen die er toe doen en het respect afdwingen bij de anderen. Het lijkt een kwestie van de juiste balans te vinden om deze meester- slaaf verhouding voor beide partijen tevredenstellend te laten zijn.

De kern van het probleem is dat elke partij in zo'n (hypothetisch) conflict hoe dan ook altijd het liefst toch zijn eigen weg zal proberen te volgen en er om die reden nooit een echte volledige "erkenning" op gelijk niveau mogelijk is.

Maar er moet iets te vinden zijn voor een samenwerking die het mogelijk maakt dat beide partijen op gelijke voet zet bij zo'n conflict. "Het leven is erg kort , en er is geen tijd voor al dat gedoe en vechten" ("We Can Work it Out/We komen er wel uit") luidt de filosofie van de Beatles bij zo'n situatie.

Deze boodschap in de song geeft aan welke les het conflict hen geleerd heeft: conflicten als deze kunnen worden opgelost door middel van compromissen mits elke partij erkent dat ze de andere partij nodig heeft en dit compromis is uiteindelijk belangrijker en veel voordeliger dan het alternatief, wat is het proberen het gedaan te krijgen geheel op de eigen manier.

“Je gedragen als de meester zal je maken tot een van die mensen die de wereld winnen maar daarbij hun ziel verliezen”, een regel die voorkomt in George’s **Within In Without You**. Je krijgt misschien wel wat je wilt maar je verliest een spiritueel stukje van jezelf op weg naar de persoon die je moet zijn.

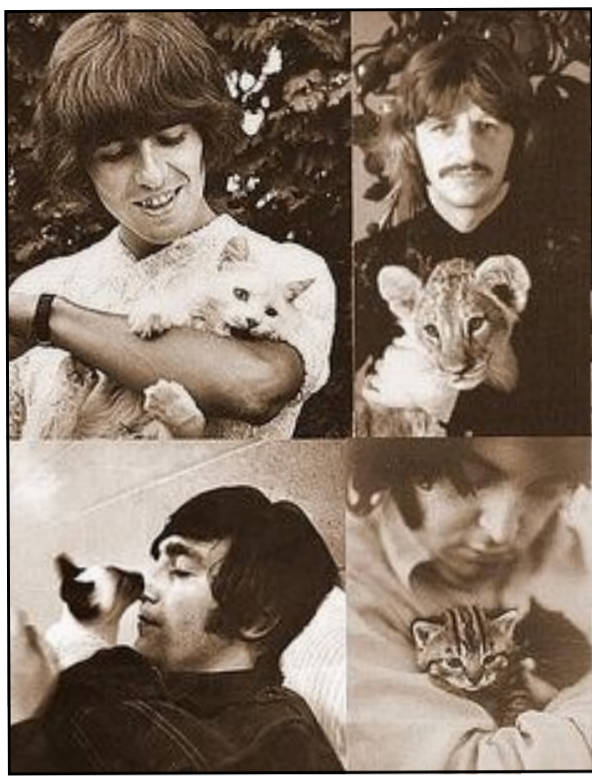
Hegel’s visie was dat wij als sociale wezens altijd die relaties moeten verkiezen die het gemeenschapsgevoel versterken boven die van het soort dat het zelfbelang en de hebzucht ambiëert. *Money can’t buy you love*, zoals de Beatles dat in hun song verwoordde en de liefde, of het nu die van de persoonlijke romantiek is of, meer algemeen, die ter bevordering van een betere wereld, is gelukkig nog steeds het beste medicijn voor een gezond en gelukkig leven.

Got to Get You into My Life

De betekenis van het woord Liefde wordt in gemeenschappelijk gebruik vaak gebagatelliseerd. Vaak betekent het niets meer dan een verliefdheid, een verlangen, of de oppervlakkige romantiek die doet denken aan de films van Hugh Grant en Julia Roberts.

Maar de liefde als concept is natuurlijk veel meer dan dat. Volgens Hegel is de Liefde de ideale vorm van erkenning; een erkenning zonder enig conflict. Voor geen van de partijen (zie ons hypothetisch voorbeeld van Paul en Ringo) hoeft het een strijd van leven of dood te betekenen wanneer het met een geven en nemen vaak een veel beter resultaat zal opleveren. Het geven zal de ander verrijken, het nemen voelt aan alsof het geschonken wordt. En natuurlijk is deze filosofische gedachte ook al door de Beatles op muziek gezet met de zin “*in the end the love you take is equal to the love you make*” uit **The End**, een zin waarvan John in 1 van zijn plaaggeestige buien eens zei dat Paul zo nu en dan ook wel eens iets diepszinnigs weet te bedenken...

Liefde is een band tussen de mensen. Het hoeft niet romantisch of gepassioneerd te zijn. Maar het is ook geen overbodige luxe. Liefde is niet iets dat alleen voorbestemd is voor de happy few. Het is veel eerder een manier van verbondenheid met anderen die nodig is voor onze ontwikkeling als mens. Ik moet je in mijn leven krijgen. In feite is de liefde - die van het verbonden zijn met de anderen - een voorwaarde voor de geestelijke gezondheid, en het begint met ons perspectief van de wereld en de manier waarop wij onze relaties met andere mensen bezien. Maar waarom is de liefde dan zo belangrijk? In termen van de sociale en politieke filosofie, komt het allemaal neer op hoe het met onze vrijheids-beleving is gesteld.

My Independence Seems to Vanish in the Haze

De Hegeliaanse Vrijheid. Hegel stelt dat de vrijheid niet alleen het vrij zijn van obstakels is; het is niet iets zomaar willekeurig of een bevestiging. Dat wil zeggen, de vrijheid is niet alleen de mogelijkheid om te doen wat je wilt en wanneer je maar wilt. Hij ontkent de willekeur van de status van de vrijheid omdat door middel van willekeur onze wil wordt bepaald door het onvoorziene, de toevalligheid. Als we toestaan dat onze verlangens onze acties dicteren dan laten we ook de **contingentie** (het irrationele) van de natuur onze wil bepalen.

Op die manier zijn we voor onze wil afhankelijk van ons toevallig verlangen, dan weer dit, dan weer wat anders. Als we niet zelf de bedoelingen en betekenissen van onze zinnen kunnen bepalen dan zijn we de controle over onszelf kwijt, meent Hegel. Het is hetzelfde als bij een verslaving, ongeacht of dat aan heroine is of de **Savoy Truffle**. Zelfs als zou alles binnen je bereik liggen om jouw verlangens te bevredigen dan nog zal je dat niet de ervaring en het gevoel geven van werkelijke vrijheid; je bent de slaaf geworden van jou eigen verlangens. Hegel maakt in zijn filosofie voortdurend dit onderscheid: enerzijds de vrijheid die je vergund is (als slaaf van je eigen verlangens) en anderzijds de vrijheid die werkelijk een zelfrealisatie is. In de klassieke filosofie heet dit het onderscheid tussen negatieve en positieve vrijheid.

Dit onderscheid tussen negatieve en positieve vrijheid wordt meestal toegeschreven aan **Jesaja Berlin**. Volgens Berlin heeft de negatieve vrijheid te maken met het antwoord op de vraag: "Wat is het gebied waarbinnen men het aan een persoon - of groep van personen - moet overlaten om te doen waartoe hij in staat is zonder enige inmenging van anderen? "

De uitdrukking, "zonder inmenging van andere" is veelbetekenend bij deze zienswijze. Bij deze opvatting van vrijheid is men net zo vrij als dat de niet-inmenging groot is. Meer inmenging betekent dus minder vrijheid; vrijheid 10 is 0x inmenging, vrijheid 1=9x inmenging - overeenkomstig een soort van wiskundige vergelijking die de professionele filosofen graag gebruiken om zo hun waarheden te toetsen. De negatieve vrijheid wordt vaak omschreven als "*de vrijheid van*"; vrijheid van obstakels, problemen, aantasting, en uiteindelijk ook de andere mensen. De wijze waarop de Beatles de fiscus beschreven hebben in George's song **Taxman** kan misschien dit nog wat verduidelijken. Hij (de taxman) maakt inbreuk op onze vrijheden door ons te belasten, de grond onder onze voeten, de straat waarin wij wonen en de stoel die ons laat rusten. Hij (de taxman) beperkt op die manier onze vrijheid en belet ons te doen wat we willen, wanneer en hoe we dat willen.

I DON'T CARE
TOO MUCH
FOR MONEY
MONEY CAN'T
BUY ME LOVE

De *negatieve* vrijheid echter is slechts één kant van de medaille.

De andere helft is de *positieve* vrijheid. Berlijn beschrijft de positieve vrijheid als het antwoord op de vraag "Wat of wie is de bron van de inmenging (op de vrijheden) die bepalend is voor wat iemand doet?"

Hij zegt dat de positieve **libertariërs** niet zo zeer geïnteresseerd zijn welke mate van vrij spel zij hebben bij inmenging van buitenaf maar dat het hun wens is dit zelf te kunnen bepalen zonder enige inmenging en met zelfrealisatie voor ogen. Deze zelfrealisatie is de essentie van de vrije wil.

De positieve vrijheid wordt gekarakteriseerd met de "*vrijheid om*", namelijk de vrijheid om te kunnen worden wie men hoort te zijn met de mogelijkheden tot zelfrealisatie die elk mens gegeven is. De taxman van ons voorbeeld zou in dat geval ons de grond, de straat en het bankje in het park moeten geven ter bevordering van de zelfrealisatie en in dat geval is de functie van de fiscus een iets andere dan de functie bij een negatieve vrijheid.

Hegel is een positieve libertijn. Hij vindt de ware vrijheid in onze verbondenheid met de ander. Als we echt vrij willen zijn, dan zullen we dat samen moeten bewerkstelligen. **Come Together** heeft die boodschap van vrijheid en samenkomen. De hoogst persoonlijke eigen identiteit kan alleen worden bereikt in een sociale context samen met de ander.

Het onderwijs, de vorming en de cultuur in het algemeen spelen een centrale rol in dit proces volgens Hegel. Door middel van cultuur en onderwijs wordt het individu opgeleid om zijn persoonlijke doeleinden of wensen na te streven maar binnen de context en het ethisch kader van de cultuur. Cultuur biedt ons de mogelijkheid ons te bevrijden van onze natuurlijke driften en verlangens en helpt ons te groeien naar volwassenheid.

The Beatles waren iets op het spoor - misschien zonder zich dat zij zelf zich daar zo bewust van waren - toen zij zich begonnen te beseffen dat goede relaties met anderen broodnodig zijn, niet alleen om aan onze eigen wensen en behoeften te voldoen maar ook om een groter doel, onze ontwikkeling als mens, te vervullen. We hebben echt alleen maar dat kleine beetje hulp van onze vrienden nodig. Het iemand-nodig-hebben om lief te hebben, mag je vertalen als het ontvangen van erkenning en het verstevigen van de band met de ander. Voor Hegel en ook de Beatles behoort de samenleving ons de context te geven waarin we ons ten volste kunnen realiseren. In veel songs van de Beatles zul je dit Hegeliaanse standpunt wel hier en daar tegenkomen al zal dat waarschijnlijk nooit zo door hen express gedaan zijn; het is eerder alweer een bewijs dat zij intuïtief op de goede weg zaten.

And in the End ...

Hoewel de bovenstaande bespreking grotendeels zich beperkte tot een discussie over de aard van de Hegeliaanse liefde, de erkenning, en zelfverwerkelijking, is de liefde als concept meer dan louter het woordje dat de ideale verhouding tussen mensen weergeeft. Liefde is ook toonaangevend voor de samenleving. Liefde vraagt van ons dat we omgaan met de ander op een manier die bij onze natuur past. Alle menselijke relaties zijn uiteindelijk gebaseerd op deze ideale vorm van verwantschap; het wederzijds respect en de onderlinge afhankelijkheid die het verlangt, garanderen een vriendelijke leefgemeenschap. Dit idee heeft een lange geschiedenis achter de rug. Na Hegel werd het idee ook door Marx en later **Erich Fromm** aangenomen. Deze denkers hebben zich uitvoerig bezig gehouden met de aard van relaties, de rol ervan in onze ontwikkeling en de beste manier waarop de maatschappij de juiste relaties en dus onze vrijheid, dat wil zeggen, onze zelfrealisatie, kan bevorderen. Van de Beatles kan men zeggen dat ook zij hun steentjes daartoe hebben bijgedragen - dan wel op een ietwat prettiger manier dan de filosofische grootmeesters met hun diepzinnige redeneringen: --- met hun muziek...

And in the end,
the Love you take,
is equal to the love
you make

All My Loving: Paul McCartney's Visie op de Liefde

Mocht je toevallig bij de tandarts het boek The Beatles Anthology zien liggen en je hebt nog een kwartiertje voordat je onder het mes gaat, sla het boek dan open op pagina 357. Het geeft je een foto met de Fab Four die op de grond liggen terwijl ze in de camera kijken. Bij elk van hen kun je een stukje tekst lezen. Bij Paul kun je het volgende lezen:

"Ik ben erg blij dat de meeste van onze songs over de liefde gingen, liefde en begrip. Ik kan me geen song herinneren die zegt: okay kids ga ze allemaal maar zeggen dat de ze pot op kunnen. Ga weg bij je ouders enzovoort. Het is allemaal nogal 'All you need is love' of volgens John's 'Give peace a chance'. Achter elke song vind je de positieve gedachte en ik ben daar best trots op. Hoe dan ook, de Beatles... ja dat was iets fantastisch, ja toch?"

Het zette mij aan het denken over de invloed die de Beatles hebben gehad niet alleen op de Rock muziek maar ook op de cultuur en het gedachtengoed van de jaren zestig. Deze roemruchte jaren staan bekend als de periode van de vrije liefde en je kunt je afvragen wat de Beatles daartoe hebben bijgedragen. Of specifieker: hoe dacht Paul daarover? De meeste liefdesliedjes van het Beatle-repertoire zijn waarschijnlijk door hem gecomponeerd dus heeft het zin misschien om eens na te gaan wat zijn drijfveren waren.

Was de liefde in zijn ogen enkel het erotische gevoel, de sexuele ervaring?

Of is het meer dat soort van liefde dat voor de hele mensheid bestemd is?

Of toch die van de intieme relatie?

Is liefde een kosmische kracht, een energie die de hele wereld samenbindt of eigenlijk niets meer dan een naam die wij hebben gegeven aan gewoon een fysiologische gesteldheid van het lichaam, dat speciale gevoel dat we soms krijgen als ons bloed sneller gaat stromen, als we de beroemde "vlindertjes in ons buik" ervaren?

Paul had een relatie met de actrice Jane Asher toen hij **All My Loving** schreef. Het was in feite de eerste song die hij schreef waarbij hij eerst de tekst klaar had en daarna pas de muziek erbij componeerde. Maar welke liefde had hij er mee voor ogen?

Wanneer we aan liefde denken dan associëren we dat automatisch met het soort van gepassioneerde emotie waarbij men iets hevig begeert. Deze associatie heeft een lange geschiedenis die bij de Grieken begint; zij vertaalde dat intense gevoel met "eros". In de mythologie is Eros de god met veel macht over het doen en laten van de arme stervelingen. Hij kon ze laten liegen, stelen en zelfs moorden laten plegen

Volgens **Theogonie Esiodo** (8e eeuw voor Christus) was Eros de vijand van de reden en deze (erotische) zienswijze op de liefde bleef van invloed ook tijdens de Gouden Eeuw van de Griekse filosofen toen men de mens meer ging zien als een rationeel, zelfbewust en verstandig individu maar een deel van zijn (of haar) ziel zou altijd onder invloed staan van Eros en irrationeel en impulsief blijven.

Het is dit irrationele facet aan onze ziel dat wij met de dieren delen, wat ons altijd weer in de problemen brengt en ook grotendeels onze sexuele geaardheid verklaard. Deze visie is tot op de dag van vandaag nog steeds de reden waarom liefde heel vaak gekoppeld is aan seks en erotiek.

In het boek *The Beatles Anthology* vertelt Paul dat de jaren 60s een "grootse periode" was van "amazing sexual freedom" en ook de Beatles hebben bij de promotie van deze cultuur van de "vrije," erotische liefde een grote rol gespeeld.

In tegenstelling tot deze irrationele “eros” kenden de Grieken ook nog een andere vorm van liefde, die van “philia” wat met de waardering van schoonheid en goedheid te maken had. We vinden dit idee bij Plato in zijn geschriften - vooral in dialoog met de titel Symposium waarin hij uiteindelijk tot de conclusie komt dat de liefde (of beter deze philia) in verband staat met een universele vorm van schoonheid.

Het is iets wat al het moois op deze aarde met elkaar delen. Zijn gedachte hierbij is dat al wat veranderlijk en onvolmaakt is via “philia” contact maakt met het onveranderlijke, universele en volmaakte schone - en ons dus op een hoger plan zal brengen. Dit is allereerst een bevrediging voor de geest en niet voor het lichaam. Het is dit “philia” waar uiteindelijk het woord “filosofie” mee gevormd is: de passie voor wijsheid en hartstocht naar het wezenlijke van Schoonheid en andere universele denkbeelden.

Als contrast met de erotische liefde - waarin de seksuele of lichamelijke verlangens worden voldaan - is de philia meer een kwestie van verlangen naar de schoonheid zien in personen, plaatsen en dingen. We vinden deze gedachte vandaag in de “platonische relatie” waarbij twee mensen een relatie hebben die niet gebaseerd is op seks (eros) maar meer intellectuele bevrediging zoekt. Denk in dit geval aan Paul en Linda en hun support voor de rechten voor het dier en vrede in de wereld of hun beider artistieke belangen in de fotografie en het liedjesschrijven

Aristoteles (384-322 voor Christus) was Plato's student en hij was het oneens met hem aangaande Plato's stelling dat philia uitsluitend betrekking zou hebben op schoonheid die alleen maar gevonden kan worden in de mooie dingen. Liefde (philia) is niet een universele, onveranderlijke vorm van schoonheid, een soort van overstijgende waarde die alleen voorbehouden is voor de glansrijke zaken des levens.

Volgens Aristoteles ligt philia besloten in de interactie tussen twee mensen en geeft het een opwaardering van de goede eigenschappen. Of dat nu tussen minnaar en geliefde is of een relatie van vriendschap, bij een wederzijdse erkenning van het goede en mooie is dit the philia. Er zijn volgens hem drie niveaus van vriendschap:

1. De nuttige vriendschap - beide personen in deze relatie hebben voordeel bij deze vriendschap en maken gebruik van elkaars diensten of talenten. Denk aan zakenrelaties of vriendschap op het werk. Paul had deze relaties met de mensen van Apple Records: zij deden de promotie van de muziek die Paul maakte en beide konden op deze manier veel geld verdienen.

2. De plezierige vriendschap - dit is het soort van vriendschap dat het meest algemeen is. Er is veel vermaak met elkaar. Dit is de vriendschap die de Beatles met elkaar hadden, zowel tijdens de optredens en de opnames later maar zeer zeker ook buiten hun muziek.

3. De twee zielen - minder algemeen maar ook meer bijzonder. Aristoteles omschreef het als “twee lichamen die 1 ziel deelden”. Misschien was het niet altijd in het openbaar zo duidelijk zichtbaar maar waarschijnlijk was dit het soort van vriendschap en liefde die Paul met Linda had.

De laatste is de meest waardevolle vriendschap en wordt alleen gevonden bij twee mensen die het beste met elkaar voor hebben, op een verstandig manier en met de meest nobele intenties. Het soort van vriendschap dat Aristoteles zo poëtisch het “one soul two bodies” principe heeft genoemd.

In contrast met Aristoteles' idee of de liefde en het accent dat hij legde op de emoties en de relaties, staat de visie van **Empedocles** (492 - 424 V. Chr.) die de kosmische krachten er bij haalde en zo tot de conclusie kwam dat ook wat hij de “Strijd” noemde (maar wat in ons geval van de Liefde misschien beter als haat of wedijver vertaald kan worden) een aandeel had om mee rekening te houden.

THE BEATLES

Philosophy

Er is in het hele universum een spanningsveld tussen de harmonieuze liefde - die eenheid zoekt - en een tegenovergestelde kracht die wil afbreken en chaos veroorzaken. Soms is het de harmonie die de overhand heeft, dan weer is het deze "Strijd" die alle eenheid ongedaan maakt en er opnieuw begonnen moet worden om via de Liefde weer eenheid te scheppen.

De hele kosmos bestaat bij de gratie van dit spanningsveld dat voortdurend afbreekt wat opgebouwd is en weer ordent waar chaos is ontstaan. Soms is het de harmonie en eenheid die domineert, dan weer is het de beurt aan deze "strijd" om de overmacht te hebben. De Liefde is vanuit dit standpunt van Empedocles dus letterlijk dat wat "makes the world go round" maar wel samen met deze kracht van de tegenwerking.

Het tweede belangrijke punt is dat de liefde een bindende kracht is die door iedereen gezien wordt als de bron van wat harmonieus, vreedzaam, rechtvaardig en goed is. En op dezelfde manier: als er iets is wat wij allemaal met dezelfde ogen lijken waar te nemen dan is het wel deze liefde. Van Lennon weten wij dat hij "love" zag als het onderliggende thema van het hele universum. Paul ging er ongetwijfeld van uit dat liefde en haat zo hun eigen leven kunnen gaan leiden zonder dat je er veel aan kunt doen, het is of vrede, harmonie en respect voor elkaar of oorlogen, chaos en geweld. Waaruit mag blijken dat John en Paul (en vermoedelijk ook de andere 2 Beatles) intuïtief op dezelfde lijn zaten als Aristotles en Empedocles.

De Griekse Stoïcijnen - waarvan **Zeno Kition** (344 - 262 B.C.E.) oprichter was - had een conceptie van de liefde als een soort van universeel respect voor de hele mensheid. Liefde vereist dat men de wereld en al haar pleziertjes moet loslaten om de schoonheid en goedheid van de hele mensheid beter te kunnen waarderen; op die manier wordt het mogelijk een universele harmonie en vrede gedaan te krijgen hetgeen het uiteindelijke doel van een gelukkig leven is.

Stoïcijne liefde ziet alle mensen als "burgers van de wereld," en niet als individuen die alleen bezorgd zijn voor het wel en wee van het eigen gezin of (de familie) of uitsluitend de belangen van een specifieke groep nastreven.

Deze Stoïcijne opvatting is dezelfde die **Immanuel Kant's** (1724-1804 C.E.) Suggereerde met zijn oproep voor een soort van algemeen en universeel respect. Voor zowel de Stoïcijnen als Kant is het deze broederlijke - en zusterlijke - liefde die gekoesterd moet worden, zowel op kleine (binnen de groep) als op grotere schaal (tussen groepen en ook landen onderling) wil de vrede ooit eens een feit worden. De songtitels **All You Need is Love** en ook Lennon's **Give Peace a Chance** spreken wat dat betreft voor zichzelf.

Kant was een christen die werd beïnvloed door de Griekse en christelijke notie van de liefde die bekend staat als *agape* (uitgesproken als "a-ga-pay") waarin niet alleen de liefde tussen mens en god centraal staat maar ook de universele zorg voor alle leden van de mensengemeenschap. De christelijke visie op de *agape* vindt zijn oorsprong in bijbelse passages zoals: "Gij zult de Here uw God liefhebben met geheel uw hart en met heel uw ziel en met al uw zou" (Deuteronomium 6:5); "bemin je naaste zoals uzelf (Leviticus 19:18; Matteüs 22:37); en "bemin je vijanden" (Matteüs 5:44-45). Ook zusterlijk of broederlijke liefde tussen alle leden van de mensheid is een afspiegeling van Gods liefde (Psalmen 91:14; 1 Johannes 4:16) en de enige manier waarop vrede en harmonie in gemeenschappen (1 Korintiërs; 1 Johannes 4:16-20; James 2:9).

Paul's filosofie op de liefde

Welke van deze ideeën past het best bij Paul's eigen visie op de liefde. Ik denk niet dat Paul heel bewust en expliciet bezig was met componeren vanuit zo'n visie van liefde hierboven aangehaald. Niet bij het schrijven van zijn liedjes en ook niet gewoon in het dagelijkse leven.

Ik weet niet met zekerheid of Paul zich ooit wel eens verdiept heeft in de geschiedenis van de Westerse filosofie, laat staan dat hij het model van een bepaalde denker gebruikte als leidraad bij zijn composities of - zoals het verhaal van het ontstaan van Yesterday - gewoon voor zijn overpijzingen bij 't eitje bakken voor het ontbijt 's morgens...

Maar niemand van ons leeft in een intellectueel vacuüm. Deze ideeën leven voort binnen een cultuur en we worden er allemaal door beïnvloed, hetzij bewust of meer onbewust.

Paul's vroege songs zijn symptomatisch voor een filosofie van de liefde die het erotische benadrukt. Dit is logisch omdat toen het bij ons allemaal, als jongelingen, het nog wat ontbreekt aan volwassenheid; wat ons meer interesseert als tiener is het verkennen van onze lichaam, de hormonen, de eerste liefdeservaringen en dus is het niet vreemd dat ons idee over liefde meestal nauw verbonden is met gepassioneerde, seksuele begeerte.

Veel historici, schrijvers en commentatoren hebben opgemerkt dat de jaren 60 het decennium van de vrije liefde was, een "vrijheid" die werd geassocieerd met erotisch, seksuele vormen van expressie. Foto's en video's van hippies die seks hadden in de modder in Woodstock stonden open en bloot op de voorpagina's van de kranten. In veel opzichten was de seksuele expressie van de jaren '60 een reactie op de seksuele onderdrukking van de jaren 50 en zelfs op de generaties daarvoor.

Think globally, act locally.

I'm not religious, but I'm very spiritual.

I don't ever try to make a serious social comment.

Love is all you need

De Beatles (samen met de andere Britse popgroepen van die tijd) werden gezien als symbolen van de tegencultuur van deze jaren 60: vrijere vormen van seksuele expressie, spirituele experimenten en ook het drugsgebruik vierde hoogtij. Ook Paul kan daarover meepraten. Over de periode van de erotische “free love” vertelde hij dat het een “big period” was met veel “amazing sexual freedom” (Beatles Anthology, pagina’s 201, 356).

Hijzelf heeft ook heel wat “shagging” gedaan en tijdens hun verblijf in Hamburg heeft hij samen met de andere-kregen hij de andere Beatles “a fairly swift baptism by fire into the sex scene. There was a lot of it about and we were off the leash”. Ik laat het deze keer maar onvertaald...

In een interview met de vraag hoe hij zijn vrouw Linda leerde kennen antwoordde Paul: “op een zekere leeftijd begint het bij je t4 dagen dat het tijd wordt om wat serieuzer te worden. Je kan niet je hele leven de playboy blijven”. We mogen dus hier uit afleiden dat Paul totdat hij Linda ontmoette niet al te serieus met de echte liefde omsprong.

Naarmate Paul ouder werd realiseerde hij zich dat hij ‘t huisje boompje beesje serieus moest gaan nemen en beter een langdurige relatie met een vrouw kon aangaan, iemand die ook zijn maatje was, iemand die zijn diepere gevoelens zou begrijpen en hem een duurzamer liefde kon geven dan de erotische avontuurtjes die hij tot dan toe ervaren had.

Linda kwam in zijn leven en Paul’s ideeën over de liefde ontgroeide het uitsluitend erotische en werd meer de “philia” die ik eerder aanhaalde. De vraag is nu: welke vorm van deze philia was dit, de Platonische of meer die van Aristoteles en hoe verwoordde hij dat in zijn liedjes?

Volgens Plato’s idee van de liefde is er een algemeen herkenbare vorm van schoonheid die alle mensen weerspiegeld zien in de mooie dingen; het zijn deze mooie dingen die is dichterbij het schoonheid’s ideaal brengt.

I love to hear a choir. I love the humanity to see the faces of real people devoting themselves to a piece of music. I like the teamwork. It makes me feel optimistic about the human race when I see them cooperating like that.

(Paul McCartney)

Love

In feite zijn sommige mooi ding maakt ons willen worden in contact met schoonheid zelf. Ik denk dat in zekere zin Paul zich bewust was van dit idee van het schone en het prachtige; hij componeerde zijn love songs wetende dat wat hij te zeggen had over Linda of Jane Asher, of misschien zelf zijn eerste liefde zou gaan maar ook moest resoneren met iedereen om hen de schoonheid weerspiegeld te laten zien in hun eigen relaties.

Paul's lovesongs worden nog steeds en masse afgeluisterd en overall ter wereld meegezongen, uitgevoerd, nagespeeld. In 2002 stond de balans van het aantal verkochte Beatles platen op meer dan zeshonderd miljoen wereldwijd. Paul's Yesterday was zes miljoen keer op de radio geweest en Michelle vier miljoen keer - op alleen de Amerikaanse radio!! Dergelijke astronomische aantallen tonen aan dat mensen heel goed de Schoonheid herkennen zoals Paul die bij het componeren voor ogen stond. Paul's visie op het mooie en de schoonheid van de liefde heeft zonder twijfel volledige weerklank gevonden bij zijn publiek. Dit besef kan heel goed zijn inspiratie geweest voor een song als Silly Love Songs: 600 miljoen mensen met dezelfde ideeën kunnen het nooit bij het verkeerde eind hebben en dus heb ik al het recht om weer een keer zo'n onbenullig liefdesliedje te doen, daar is niets mis mee.

De specifieke vorm van deze filial verwantschap die Paul en Linda hadden was dat wat Aristoteles de de plezierige vriendschap (of liefde) noemt, waarbij minnaar en geliefde onderling verbonden zijn door belangen die hen beide interesseert en gelukkig maakt. Dat wil zeggen aan het begin van hun relatie. Het kan zich later hebben ontwikkeld naar meer het 1 lichaam, 2 zielen twee zielen

Paulus vertelt ons dat eenmaal dat ze meer tijd aan elkaar begonnen te besteden tijdens de opnames van het **White Album**, "we beseften dat we veel dingen gemeen hadden: de rock-'n-roll, de natuur, kunst, fotografie, schilderkunst". En dus schrijft Paul in zijn **Two Of Us** dat ze "elkaar briefkaarten toesturen, brieven schrijven, lucifertjes verbranden en papiertjes najagen en onderwijl stapelen de herinneringen zich op langer dan de weg die ze nog voor de boeg hebben". Het feit dat Linda na het uiteenvallen van de Beatles de toetsenist en zangeres werd bij Wings lijkt te bevestigen dat Paul ook op het gebied van de rock 'n' roll veel gemeen had met Linda. Maar dat kon natuurlijk ook zijn omdat hij haar gewoon dichtbij wilde hebben...

De lovesongs die Paulus over Linda schreef weerspiegelen wellicht hoe hij zijn liefde voor haar zag. En daaruit blijkt misschien dat hij toch meer naar Aristoteles' idee van 1 lichaam, 2 zielen neigde. De songs die hij tijdens zijn relatie met Linda schreef hebben titels als **I Will, She's A Woman**, het al eerder genoemde **Two Of Us** en later met Wings de songs **Maybe I'm Amazed** en **My Love**. Hieruit blijkt zeer zeker toch iets dat verder gaat dan de vriendschappelijke liefde met veel wederzijds begrip en overeenkomstige interesses. Die belangstelling voor andere zaken dan de liefde die zij deelden was er desondanks niet minder om: de rechten voor het dier, Greenpeace, onderzoek naar kanker, de vegetarische levensstijl, de legalisering van marihuana en natuurlijk de opvoeding van hun kinderen, het was allemaal waarschijnlijk veelal een harmonieus gebeuren bij de McCarteneys zonder veel tegenstrijdige ideeën.

And in the end,
the *Love* you take,
is equal to the love
you *make*

Het lijkt erop dat Paul van jongs af aan een soort van vriendschap in de liefde voor ogen stond. Het **PS I Love You** krijgt nu opeens meer betekenis met zijn belofte van levenslange toewijding en in **Things We Said Today** hoopt hij dat het ooit eens allemaal eeuwigheidswaarde zal krijgen. Er was dus altijd al het idee bij Paul dat het op een dag niet meer de one-night stand zou zijn. Bij Linda was het voor hem een soort van thuiskomen waarschijnlijk, zowel in de liefde als de vriendschap en het delen van de gemeenschappelijke waarden, naast natuurlijk het grootbrengen en de zorg voor het nageslacht.

Net als de rest van de Beatles deelde Paul Empedocles' opvatting dat de liefde een kosmische en bindende kracht is die uiteindelijk naar harmonie, vrede en geluk voor de hele mensheid zal leiden. Volgens Empedocles is het de Liefde en de Strijd die bepalend zijn voor alles wat goed en kwaad is in het hele universum. Het zijn deze twee krachten die altijd al de geschiedenis heeft beïnvloed. In **Tomorrow Never Knows** (hoewel een song grotendeels door John geschreven) zingen de Beatles dat "alles liefde is en liefde is voor iedereen" en het "woord" is de liefde.

Is dit St. Johns evangelieverkondiging en zijn versie van "in den beginne was er het woord"? Misschien. The End echter is wel een McCartney compositie en geeft ook heel aardig Paul's visie op de liefde weer: uiteindelijk is het de liefde die je geeft die gelijk is aan de liefde die je ontvangt". Dit is een zeer kosmisch gegeven en bewijst ook dat Paul voor wat betreft de Liefde op dezelfde lijn zat als Lennon: Liefde is het onderliggende thema van het hele universum.

De conclusie kan misschien deze zijn: Paul's visie op de liefde komt enigszins overeen met die van de Stoic-Kantian-Christelijke voorstelling er van en hun toewijding en respect voor de hele mensheid.

Naast hun samenwerking voor de opnames van de Beatles heeft Paul ook met volle overgave meegewerkt aan de opnames van Lennon's **Give Peace a Chance** en is co-auteur van **All You Need Is Love**, beide overduidelijk anti-oorlog songs.

Paul was zich terdege bewust van het Vietnam conflict toedertijd en verklaarde in een interview in die periode dat we vrede moeten maken en niet oorlog (de slogan van Lennon in zijn strijd voor de vrede) ; ook suggereerde hij dat het belangrijkste in het leven is dat je altijd het beste moet doen wat je kunt doen, enerzijds om anderen te helpen maar ook gewoon voor jezelf. "Doe het zo goed mogelijk, en probeer te helpen ... jezelf en anderen."

Evenals de andere Beatles meende Paul dat liefde uiterst belangrijk was, niet alleen thuis in de prive sfeer of bij een kleine groep met vriendschap relaties maar voor de hele wereld zodat het op een dag ooit eens de harmonie en vrede zal krijgen die het zo nodig heeft.

She's a Woman: The Beatles en de Feministische Zorg-Ethiek

Als je meer wilt weten over vrouwelijkheid ga dan uit van je eigen ervaringen of raadpleeg de dichters — Sigmund Freud

Zoals elke verfende Beatlefan weet is de 6e Juli van het jaar 1957 de datum waarop de rock&roll een wedergeboorte kreeg. Het was de dag waarop James Paul McCartney, een 15-jarig schooljongetje van het Liverpool Institute Grammar School en een niet ongetalenteerd gitaarspelertje, kennismakte met John Winston Lennon, de stoere leider van een beginnend bandje the Quarry Men genaamd,

Het was tijdens een openlucht feestje van de St. Peter's Parish Church en de twee besloten te gaan samenwerken. De rest is zoals dat heet geschiedenis en hoeft niet nogmaals verteld te worden. Paul was zijn moeder verloren aan borstkanker en John's moeder was omgekomen bij een auto-ongeluk; de beide jongeren hadden vanaf het begin van hun vriendschap al heel veel gemeen voor wat betreft de vrouwelijke kant der dingen.

Samen met George Harrison, het schoolmaatje van Paul die erbij kwam in 1958 en zijn perfectionisme en muzikale ambitie voor het gitaarspel (oefenen totdat zijn vingers begonnen te bloeden) aan het groepje toevoegde, zou dit driemanschap met hun typisch mystieke en filosofische benadering, hun scherpzinnigheid en soms sardonische songschrijverij de wereld gaan veroveren. Het Establishment stond een geduchte tegenstander te wachten.

John was de man met het poëtische taalgevoel, George gaf de band een ziel en leidde hen naar het mystieke oosten waarna er bij hun nieuwe muzikale vormen ontstonden met veelvuldig gebruik van instrumenten die - anders dan het gangbare rock&roll geluid van die dagen - afgestemd waren op een meer emotionele vertolking. Het was zo goed als onvermijdelijk - nee voorbestemd! - dat hun expressie later als vanzelf wat meer een vrouwelijker gevoeligheid zou krijgen.

Hun unieke artistieke visie kwam voort uit een culturele achtergrond die verre van ideaal was: de achterwijken van Liverpool, het uitgaansleven van de stad Hamburg waar zij tot wel 10 uur per dag op het podium moesten doorbrengen, de sociale en economische omstandigheden die hun vroege periode kenmerkten waren eerder deprimerend dan stimulerend.

Maar anders dan bijvoorbeeld later de Sex Pistols, die een hele generatie zou laten kennismaken met woede en nihilisme, omarmden John, Paul, George en Ringo het simpele geloof dat zelfbehoud alleen mogelijk is dankzij een netwerk van support en verbinding binnen de eigen gelederen. **With A Little Help From My Friend** is daarvan natuurlijk een schitterend voorbeeld: in plaats van hun wonden te tonen in anti-sociale boodschappen en het zich geïsoleerd voelen te promoten, bezingen zij liever de noodzaak van voor en met elkaar de problemen te boven te komen. Het fenomeen "bubblegum", de stijl van naïeve popmuziek, werd door hun muziek naar een hoger plan gebracht, meer origineel, meer subtiel en zeker meer consequent in hun moraal-filosofische opvattingen.

What Is My Life, Without Your Love?

Laten we allereerst **Carol Gilligan** hier introduceren. Zij heeft baanbrekend werk verricht op het gebied van de sociale-psychologie en ze wordt vaak genoemd als 1 van de belangrijkste figuren in de moraal-filosofie en de feministische zorg-ethiek in het bijzonder. Het gaat te ver om haar theorieën hier te behandelen (even haar naam googlen geeft meer informatie) maar, grofweg, haar conclusie was dat gevoeligheid voor de impact van onze acties binnen de sociale netwerken bij vrouwen groter is dan bij de mannen.

Gilligan concludeerde dat vrouwen en mannen inderdaad meestal op een andere manier redeneren, waarbij vrouwen meer aandacht besteden aan het behouden van relaties (**zorg-ethiek**) en mannen eerder redeneren op basis van een soort rechtvaardigheidsethiek.
- Wikipedia

Hoewel het op het eerste gezicht vergezocht lijkt te beweren dat de muziek van de Beatles systematisch het feminisme uitdraagt, moet wel gezegd worden dat zowel Paul als John uitgebreid hebben samengewerkt met hun vrouwen: Linda voor Paul, Yoko One in het geval van John. Hoewel hun muziek niet meteen feministisch genoemd kan worden kun je toch hier en daar het soort van "moreel redeneren" dat al heel lang geassocieerd wordt met het feminisme van de westerse cultuur.

Deze morele filosofie probeert onze morele zoektocht - wat is juist? hoe moet ik handelen? - vrij te waken van elke sociale en relationele context, dus niet meer bepaald door de cultuur waarin wij leven. De feministische "zorg-ethiek" is bedoeld om de mannelijke manier van leven, het redeneren en waardepalen volgens mannelijke maatstaven, uit te dagen. De werkelijkheid rondom ons wordt teveel volgens de ideeën van het mannetje bepaald en ingericht zoals "hij" dat wil en daarbij wordt "zij" wat teveel buitenspel gezet. Maar een tweestrijd tussen de sexen is natuurlijk ook weer niet de bedoeling en daarom moet hier met "zorg" aan gewerkt worden om zo een nieuwe morele logica mogelijk te maken.

Muziek - zoals die van de Beatles - die voor zo'n lange periode blijft weerklinken in de populaire cultuur - in het geval van de Beatles al onverminderd sinds de jaren 60 van de vorige eeuw - zal op een ongekende manier het bewustzijn infiltreren. Over de kunst zegt men dat deze het leven imiteert maar in het geval van de Beatle-muziek mag je rustig stellen dat het iets gecreeërd heeft in het bewustzijn van alle mensen.

Veel Beatle-songs hebben de relatie met vrouwen als thema en bij analyse zou je kunnen zeggen dat er een soort van tegencultuur uit spreekt die veel van doen heeft met deze zorg-ethiek zoals hier besproken.

Happiness Is a Warm Relationship?

Met het onderscheid dat Gilligan maakt tussen mannelijk en vrouwelijk manieren van redeneren, suggereert ze dat deze verschillen grotendeels gebaseerd zijn op niet dezelfde percepties bij mannen en vrouwen voor wat betreft de interpersoonlijke interacties.

In de mannelijke cultuur wordt intimiteit vaak gezien als een bedreiging en een teken van zwakheid - iets wat vanuit het vrouwelijke oogpunt tot allerlei ongewenste effecten kan leiden, zoals bijvoorbeeld verraad aan de eigen persoonlijkheid. Zelfs in het vroege stadium van de Beatles carrière is er al sprake in hun songs van een onderlinge afhankelijkheid tussen man en vrouw en wederzijdse affectie. In nummers zoals **Help!** bijvoorbeeld wordt dit gezien als een dynamisch en natuurlijk onderdeel van het rijpingsproces dat elk mens moet ondergaan om zichzelf te vinden:

*When I was younger so much younger than today
I never needed anybody's help in any way.
But now these days are gone, I'm not so self-assured
Now I find I've changed my mind
and opened up the doors.*

Help! portretteert het idee dat iemand zinvol om moet gaan met zijn relaties om er voor te zorgen dat hij niet zal gaan ontsporen; de song is als een plotselinge herkenning van vanzelfsprekende feiten waar de zanger de controle over heeft verloren. De voldoening die men door het contact met anderen verkrijgt, reikt verder dan de behoefte om het lichamelijke verlangen te vervullen; het komt voort uit een behoefte om iemands gevoel van eigenwaarde te vergroten en op die manier meer vertrouwen te krijgen hoe te navigeren in het leven.

Zoals Paul echoot in **Yesterday**: "Plots ben ik nog maar half de man die ik (ooit) was." De behoefte aan zorg en toewijding - verpleging zelfs! (*I need a fix*, - **Mother Superior**) - en tegelijkertijd dit erkennen als een noodzakelijkheid voor de menselijke conditie, werd bijna een fanatieke missie van de groep bij hun latere werk.

Gezien deze thematische voorkeur in de muziek van de Beatles, is het dat dan ook niet verwonderlijk dat ze zich aangetrokken voelden tot musicale genres zoals de Delta Blues met haar toch wel tikkeltje opgeblazen manier van expressie van deze afhankelijkheid van de andere sexe.

Wanneer Paul zingt in **Oh Darling** dat als zijn liefde hem zou verlaten hij niet meer in staat zal zijn om verder te kunnen gaan zonder haar, drukt hij daarmee een emoties uit die het meest geïdentificeerd wordt met het economisch achtergestelde en depressieve Zuiden van Amerika en de angst voor isolement. Bij afwezigheid van enige materiële bezittingen is het enige wat nog de eigenwaarde omhoog kan houden het sociale netwerk.

Zelfs bij het afluisteren van het orkestrale **When I'm Sixty-Four**, dat heel verontrustend een verband laat horen tussen nodig te zijn (*need me*) en hoe gevoed te worden (*feed me*), krijgen we toch ook wel de indruk dat het samenzijn toch wel iets meer voor Paul betekent dan zomaar een vrijetijdsbesteding.

In een emotioneel liedjes zoals **Oh Darling** waar het smeken om liefde er van af spat, hoor je toch ook wel een zeer gefeminiseerde dialoogvorm. Duidelijk wordt dat hij zingt voor een vrouw die niet met zich laat spelen.

In veel populaire muziek wordt het bedreigende van teveel passie (intimiteit) vaak weggedrukt en omgezet in iets wat meer als een ichamelijk behoefte overkomt, de vrouw die haar seksualiteit gebruikt om een man te misleiden, maar ook de man die haar met zijn mannelijkheid wil veroveren, zijn daarvan goede voorbeelden.

De populaire muziek staat bol van dit soort van muziek. Voor de Beatles werd deze hartstocht voor het samenkomen bij die andere, vrouwelijke persoon steeds meer een manier om comfort en zelfontplooiing te vinden, en niet langer het najagen van seksuele bevestiging.

I've Got a Feeling

Denk aan nummers als **Here Comes The Sun** en **Good Day Sunshine** - het zijn een soort van feestliedjes van het zonnige leven en de fantastische sociale banden die het kan geven. George betreft ook zijn wederhelft bij het verwelkomen van zoveel levenswarmte:

*"little darling, the smile's returning to their faces.
Little darling, it seems like years since it's been here.
Here comes the sun. Here comes the sun
and I say, it's alright."*

Merk ook op dat het verhoogde gevoel van nieuw leven niet alleen wordt ervaren vanwege individuele gedachten en gevoelens maar dat ook het zien van de glimlach op de gezicht van de anderen een reden hiervoor is. Het versterkt voor beide het saamhorigheidsgevoel.

George, zo beroemd vanwege zijn huilende gitaar, was zich zeer bewust van de kracht van muziek als middel om ruwe emoties uit te drukken. In zijn autobiografie schrijft hij wat hem zo aantrok om ook de sitar te gaan bespelen en zich in de Indiase muziek te interesseren. Het gaf hem ervaringen met de muziek die hij nog niet zo beleefd had, meer universeel, alsof ruimte en tijd niet meer bestonden, los van de waan van de dag, z gezegd.

Het waren zijn ervaringen met de indiaanse muziek die de andere Beatles aanzette tot hun flirt met het oosterse mysticisme; ook hun experiment met psychedelische drugs kwam voort uit de wens om alternatieve manieren te vinden hoe zij hun muziek konden aanwenden om op een creatieve manier ook aan hun eigen zelfontplooiing te werken.

Ook **Hey Jude** refereert al enigszins naar dat meer universele met de boodschap om "to let her into your heart, then you begin to make it better" hoewel je dat natuurlijk ook anders kunt uitleggen (Hey Jude werd geschreven voor de zoon van John, Julian, tijdens de periode van John's scheiding met Cynthia, dus zou ook kunnen verwijzen naar zowel Cynthia of zelfs Yoko Ono). Maar toegegeven: je krijgt bij het afluisteren van Hey Jude toch wel het idee dat Paul wellicht toch iets groters bedoelde, dus alweer deze universele dynamiek.

De wijze waarop kunstzinnige passies zich verhouden tot de evolutie van menselijke samenlevingen, en in het bijzonder de manier waarop deze passies worden gecodeerd in esthetische uitvoeringen, heeft vele filosofen al langere tijd bezig gehouden.

De kunst staat al sinds Plato onder verdenking. Sinds zijn beroemde aanval op de kunst met zijn uitspraak dat het frauduleuze imitaties van het leven zijn, worden de emoties en passies die het voortbrengt toch vaak met argwaan ontvangen. Hoeveel in kunstuitingen is ook helemaal echt waar? Shakespeare komt even langs ter herrinering dat volgens hem "All is true" maar dit even terzijde...

Neem She's Leaving Home in gedachten, het 3-minuten verhaaltje van een jonge vrouw die onverwacht het huis verlaat. Je kunt het lied zien als een moraal-verhaaltje, een scene die zo in een zinnespel gebruikt kan worden om het publiek wat op te voeden. Het laat ons de pijn voelen die de ouders hebben wanneer hun kinderen hun eigen identiteit laten gelden, het humaniseert een alledaagse situatie, het medelijden komt niet van de zanger maar van het voorval.

Het is goedbeschouwd een lesje of training in empathie en deze manier van een boodschap overbrengen ter vorming en scholing van het publiek is ook een belangrijk onderdeel van de zorg-ethiek. De Beatles hebben natuurlijk nooit heel bewust dit zo bedoelt - het meeste van hun werk onstond uit intuïtie - maar de raakvlakken met de zorg-ethiek van het feminisme zijn eigenlijk vrij gemakkelijk te ontdekken.

Your Mother Should Know

Ook het gebruikmaken van verhalende technieken komt voor bij zowel de zorg-ethiek als de Beatles. Moraalfilosofische verschuivingen naar een nieuwe ethiek (zedeleer) beginnen vaak bij het vertellen. Dat brengt ons bij de verteltrant van De Beatles en hun unieke stijl van met een song een verhaaltje vertellen. Wat opvalt meteen is dat zowel degene die bezongen wordt als een ander die geadresseerd wordt aan bod komen. **She's Leaving Home** is daarvan een mooi voorbeeld maar ook **Get Back** laat dat zien.

Jojo en Loretta worden bezongen in de derde persoon enkelvoud. Het blijft een beetje onduidelijk op wie dat get back slaat: misschien moet Jojo teruggaan naar Loretta of wellicht heeft ook Loretta een plek waar ze eerder ooit eens thuis was. Niettemin moet de luisteraar niet vergeten dat de song is ontstaan uit een jamsessie. Paul had alleen het refrein en eigenlijk wilde hij een parody doen op de immigratie politiek van die tijd; een eerste versie van de song staat bekend als de "No Pakistanis" versie maar het was al snel duidelijk dat dit idee het niet zou halen. Tijdens de sessies werden er in jhet wilde weg van zinnetjhes bedacht en dit werd het vreemde verhaaltje van Jojo en Loretta. Dus misschien moeten we Get Back textueel niet zo serieus nemen

Ook **Come Together** heeft een bijzondere vertelstrategie. De luisteraar maakt kennis met "old flat top", een soort van poortwachter lijkt het want alleen langs hem (over me) kunnen we samenkomen (come together). Maar we moeten well eerst zijn ziekte gaan voelen (hold you in his armchair you can feel his disease).

Op deze manier worden luisteraars en zij die de boodschap zullen aannemen getransporteerd naar een nieuw normbesef langs welke richtlijnen te leven.

Carry that Weight

De held van onze Verlichting, **Jean-Jacques Rousseau** is wellicht verantwoordelijk voor degradatie van de vrouw naar de privéfeer. Hoe vooruitstreven hij ook was in de mannezaken hij was ook zeker geen voorstander van het feminisme en vond dat de vrouw maar beter de familie kon dienen zoals de traditie dat had bepaald. Doelen nastreven die niet het welzijn van de familie voorstaan, laat haar de kwaliteiten verliezen die haar zo schatbaar en wenselijk maken, zo meende hij. En zo is het gekomen dat met de Verlichting niet ook meteen de vrouwelijkheid een feit was. Thuis mocht zij de koningin des huizes zijn maar het openbare en publieke leven werd haar nog voor langere tijd ontzegd, zelfs tot op de dag van vandaag.

Dit heeft ertoe geleid dat sommige voorstanders van de feministische zorg-ethiek niet alleen proberen om alle vrouwen aan te moedigen zich meer vrij te vechten maar om ook de macht te zoeken in de publieke ruimtes, de openbare maatschappij, het sociale leven, het werk.

En dat brengt ons op Lady Madonna. Paul haalt hier de Maagd Maria aan als symbool voor een moeder met een laag inkomen. Haar kinderen worden niet genoemd, het is de huur die zij niet kan betalen en het geld dat misschien uit de hemel moet vallen om nog rond te komen. Paul heeft gezegd dat hij het schreef als een eerbetoon aan alle vrouwen met weinig geld zoals hij ze kende uit zijn jeugd in de arbeidsbuurten van Liverpool. De song zal ongetwijfeld iets hebben betekend voor hen die onder deze omstandigheden moeten leven.

I'm Looking Through You

Toen de Beatles begonnen te experimenteren met met meer avantgarde vormen van muziek, wezen hun verhalende teksten vaak op de apathie in onze sociale relaties. Een van de meest overtuigende voorbeelden hiervan is A Day in the Life, een lied beroemd vanwege haar klassieke atonale climax.

Temidden van dissonantie en verwarring wordt het fragmentarische verhaaltje verteld van enkele krantenberichten die een soort van onvermogen suggereren met het chaotische leven van alledag.

*He blew his mind out in a car
He didn't notice that the lights had changed
A crowd of people stood and stared
They'd seen his face before.
Nobody was really sure
if he was from the House of Lords.*

A Day in the Life haalt de luisteraar uit zijn/haar dagelijkse zelfgenoegzaamheid en laat hem/haar het gezicht zien van onze maatschappelijke anonimiteit. Het muzikale geweld van de chaotische violen creeert een breuk en confronteert ons met onze eigen onverschilligheid.

En wat te denken van **Eleonor Rigby**? Nergens in het Beatle-repertoire is hun missie om ethische onderwerpen herkenbaar te maken zo mooi neergezet als met deze song, met haar wonderschone refrein "all the lonely people, where do they all come from?"

Jacqueline Warwick is van mening dat de song de feministische identiteit uitdaagd door de hoofdpersoon Eleanor Rigby niet zo sympathiek en aantrekkelijk neer te zetten. Eleanor is inderdaad niet veel meer dan een nogal onbeduidend karakter voor een verhaaltje; Paul lijkt zich niet te hebben bekommerd om haar sympathiek te maken. Aretha Franklin heeft dat later wel gedaan met haar versie waar zij zelf de rol aanneemt van deze Eleanor Rigby en op die manier het

Het feit dat iemand als Warwicks het lied opnieuw lijkt te willen analyseren, bewijst in feite hoe effectief is, zelfs decennia later. Ook voor wat betreft ons onderwerp hier, de zorg-ethiek, is de song een voorbeeld.

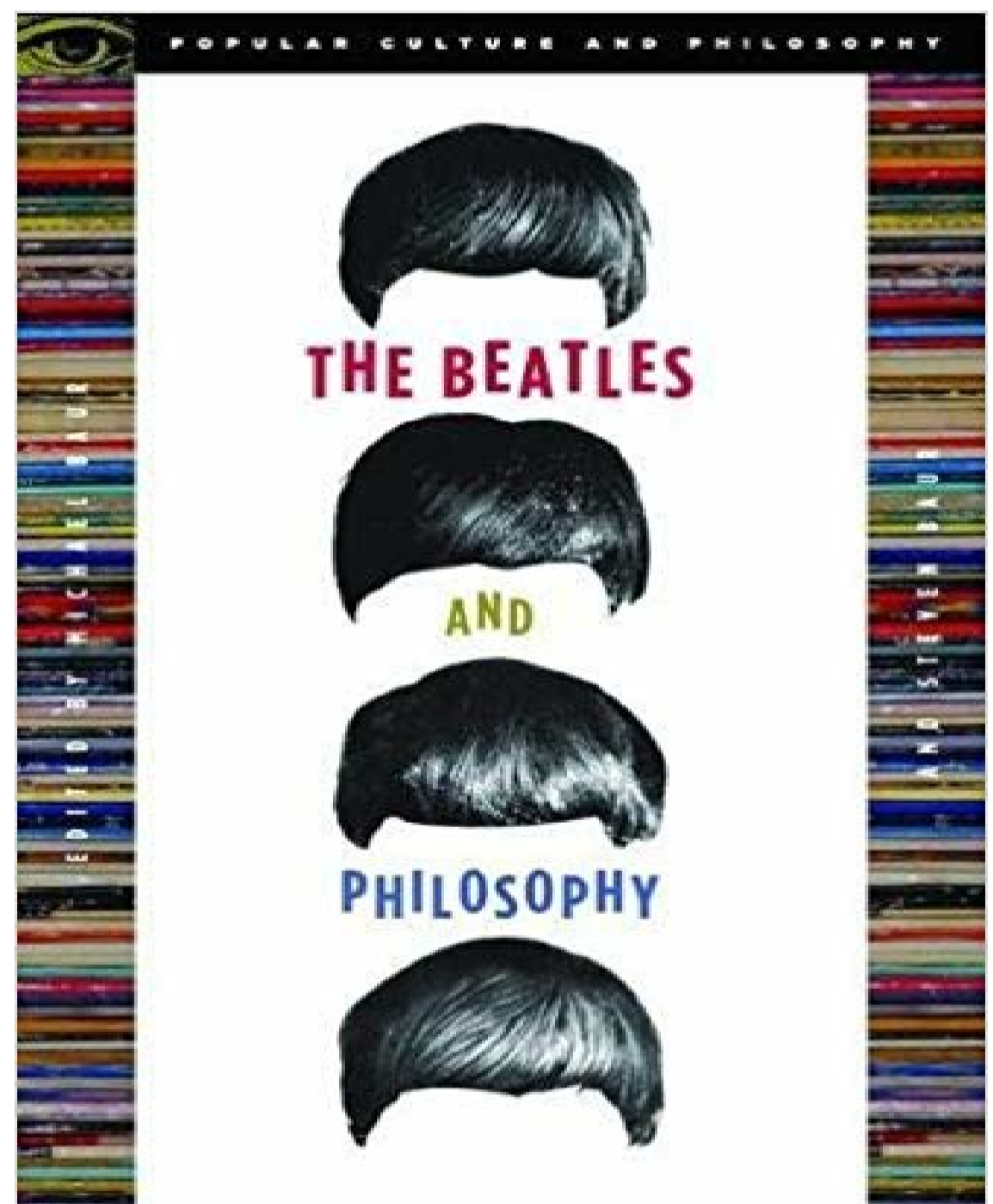
Eleanor Rigby zo wordt ons verteld is iemand die "de rijst opveegt in de kerk waar een bruiloft is geweest". Ze leeft in een droom, wacht bij het raam... maar op wie? Niemand, zelfs pater McKenzie niet, die preken schrijft die niemand wil horen, kan Eleanor - en miljoenen zoals zij (of zichzelf trouwens) - nog redden van haar lot van levenslange eenzaamheid. Als zelfs God er niet om geeft, wie dan wel?

De gevoelloosheid van dit lied bepaald tevens haar morele kracht. De grimmige beschrijvingen zijn een aanklacht tegen ons allen, wij allen hebben het zo ver laten komen dat mensen zoals Eleanor Rigby er onder moeten lijden. In **Hey Jude** beschrijft Paul het "als making this world a little colder". Het is helemaal niet de bedoeling dat we ons goed gaan voelen bij Eleanors toestand. Rigby is daarom een krachtig beeld van de sociale mislukkingen die je in onze samenleving kunt tegenkomen.

And in the End, the Love You Take ...

We zouden wellicht nog veel meer kunnen ontdekken als we nog meer Beatles-songs onder de loep zouden gaan nemen met dit idee van de zorg-ethiek als ons uitgangspunt. Maar de songs hier aangehaald zijn waarschijnlijk al voldoende om het voorbeeld te geven om bij het eerstvolgende weer opnieuw af te luisteren van wat Beatle-songs zelf eens na te gaan hoe de Beatles met deze zorg-ethiek - feministisch of niet - om zijn gegaan. **Nowhere Man, Little Help From My Friends, In My Life** enzovoort. Er zijn zeker een aantal parallellen vinden tussen de hun artistieke expressie en dit filosofische gezichtspunt.

Het onderzoek naar de relatie tussen de filosofie en populaire cultuur vertelt ons vaak meer over de filosofie dan over de pop-iconen. In het geval van de Beatles kunnen we stellen dat zij met hun muziekkunst de contouren hebben gelegd voor een meer humane cultuur. De kracht waarmee deze songs zich decennia lang staande hebben gehouden, en de voortdurende interesse er voor die tot op de dag van vandaag nog steeds bestaat, getuigt van de kracht van de kunst om verschuivingen in ons ethisch bewustzijn te creëren.

Het boek **The Beatles and Philosophy: Nothing You Can't Think That Can't Be Thunk** is zo goed als niet meer verkrijgbaar, zeker niet in Nederland (Amazon USA heeft nog een exemplaar).

Maar moet gezegd worden: het is in het engels eigenlijk heel moeilijk leesbaar en ik heb heel veel 10x moeten lezen om de bedoeling enigszins in het nederlands te kunnen weergeven. En dan soms twijfelde ik nog of ik het wel correct begrepen heb. Niettemin gaan we gewoon door met de vertaling van de hoofdstukken. Een volgende keer meer.